

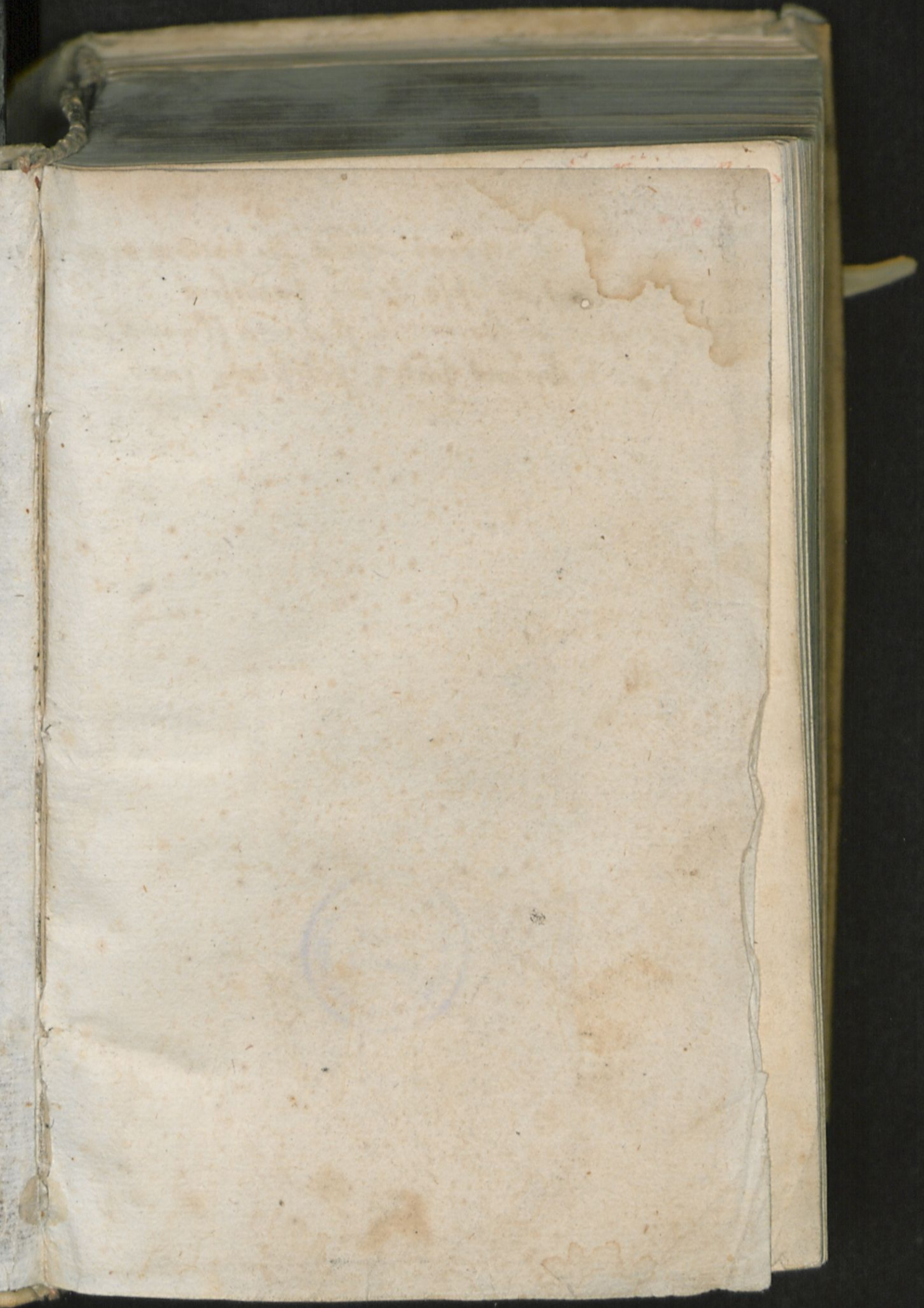
Empf. Spire, 10 Balyß.
a. 63. Monse Junio.

P. e. 23

00 WS

Theologie

E. v. 386.

Flumen apud Superos nullū, sic pōtibus ergo.
Nil opus, ac ipso deniq̄ pontifice.
Verū apud infernas cū sint tria flūmina sedes
Hæc habeant pōtes, pōtificesq̄ suos.

AB 67 $\frac{10}{9,4}$

LIBELLVS

MEDICVS VARIORVM EXPERIMENTORVM, quæ nunquam in lucem prodierunt.

A IOANNE MANLIO

Ex plurimis D. Philippi Melanchthonis, & quorūdam aliorum clarissimorum uirorum prælectionibus collectus, ac ab eodem in ordinem distributus.

Inseruimus etiam huic quosdam sales iucundos lectu, cum X. Tabulis, tam Medicis quàm pharmacopœis ualde utilibus futuris.

Cum Præfatione IOANNIS IACOBI PARETI, philosophiæ & medicinæ Doctoris: Item, Rerum & uerborum memorabilium INDICE copioso.

BASILEAE.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

IOANNIS MANLI AD TEM
perantiae & sobrietatis fautores
Præfatiuncula.

RAVE & insigne dictum diui
Pauli est, Habete honorē corpo-
ri: quo multiplicem materiam cō-
plectitur. Præcipuè uerò hoc
loco queritur, de discrimine in-
ter hominum & reliquorum animalium corpora.
Hanc questionem ut appositè explicemus, prius ge-
neralia quædam præmittēda uidentur, quæ ad me-
liorem reliquorum intellectuū facient. Primum om-
nium constat, in brutis multiplices esse umbras, &
simulchra plurimum cum hominibus cōuenientia,
imò in quibusdam longè homini præstantiora. E-
xempli gratia, equi suum insectorē, & itinera, quæ
semel consecerint, agnoscunt: ceruus auditu, aq-
ilæ uisu, canes odore superant homines. Eiusmodi
qualitates Deus suo quodam consilio animantibus
indidit. Veruntamen in ipsis nō est actus reflexus,
quo honesta à turpibus, utilia ab inutilibus discer-
nere ualeant. Adde quòd multo minus quæ honestæ
sunt, præ turpibus eligant, cum harum semina non
obscura in hominū mentib. deprehendantur. Quæ
si quis altius introspiciat, facillè habebit quod ad
propositam questionem respondeat. Habet au-
tem homo maiora & excellentiora dona: quia ipse

P R A E F A T I O

est domicilium diuinitatis, in quo Deus habitare uult, sicut pulcherrimè hoc 1. Petri 2. describitur, ubi Apostolus ait: Vos estis domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendas spirituales hostias, acceptabiles Deo per IESUM Christum. Siquidem uerò Deus in homine habitat: oportet ut aedificium sanctissimæ Trinitatis sit immaculatum ab omnibus huius seculi desiderijs, & iniquitatibus: à quibus uas nostrum custodire in sanctitate iubemur à Paulo, 1. Thess. 4. Deinde non omni tempore interitui obnoxia erunt nostra corpora, sed Deus etiam ea transformabit, & filij sui corpori conformia reddet, sicut Paulus ad Philippenses scribit: ubi tum Deus erit omnia in omnibus. Quare si nostris corporibus debitum tribuere honorem uelimus, utamur illis ad celebrationem nominis diuini, & proximi utilitatem. Hoc autem uarijs modis fieri potest, & debet. Quidam ingenij sui neruos, omniaq; studia eò dirigunt, ut utilibus scriptis nominis diuini celebratio propagetur, & multorum hominum utilitas quaeratur. Alij liberales manus porrigunt egenis, & strenuè iuuant honestos piorum inopumq; hominum conatus & labores: inuitati proculdubio insigni præconio, quo Christus sua in ipsis opera (ut cum Augustino loquamur) coronabit. Id quod Matthæi 25. capite longo catalogo recenset. Et ut uno uerbo dicam, quiuis suo corpori

AD LECTOREM.

corpori honestatem potest tribuere, quando uocationi, quam sibi Deus iniunxit et commendauit, sedulam diligentiam suam ac labores tempestiuos cum temperantia mixtos impertitur. Sic eregionem perdimus & quasi occidimus corpora nostra, si excessum diurnis nocturnisque; comessationibus, aut ingurgitationibus, uel etiam immodicis uigilijs faciamus: quod uitium, proh dolor, nostram Germaniam grauissimo damno affecit, datque locum ueteri dicto: Plures nimirum gula quam gladio perire. Hac de causa non frustra Saluator noster nos ad temperantiam, propter ingentia mala quae ex intemperantia sequuntur, adhortatur: Attendite, inquit, ne grauentur corda uestra crapula, & ebrietate. Quod si nihil aliud temperantiam nobis inculcasset, uel infinita eius commoda id obtinere debent. Hac enim cordis affectus aptiores ad orandum & puriores conseruantur, & industria animi ad quasuis actiones uocationis nostrae obeundas alacrior fit: ut experientia ipsa testis est. Hec praemittere uolui, Lector, ut mecum ad maiorem sobrietatem seu temperantiam multos alios inuitem: deinde ut cogitemus, nos non potui, cibo, alijs uel corporalibus uoluptatibus destinatos prorsus esse: sed corporalia bona a Deo in hunc finem esse creata, ut nobis inseruirent. Nos uero Creatori tribueremus, quod a nobis postulat. Ad eiusmodi rerum

P R A E F A T I O

cōsiderationem optima methodo te ducet Libellus ille noster Medicus. Videbis enim, quàm leuibus ac tenuis momenti medicamentis tuam ualitudinem tueri possis: quæ si negligenterentur, facile ualitudo labefactaretur. Sicut eius rei exēpla singulæ familie nobis præbere possunt. Quisquis ergo corporis tui curam & conseruationem habere, illudq; præseruare à uariorum morborum conflictationibus cupis, hunc nostrum laborem non postremo loco colloca, inter ea studia quæ hac de re possunt tradi. Faciet breuitas compēdiosa, ut longè plures inde percipias utilitates, quàm uno atq; altero uerbo tibi prædicare queam. Prius ergo cognosce, quàm iudices, aut despicias.

Bene uale.

I O A N-

IOANNIS IACOBI PARE
TI, PHILOSOPHI ET ME-
dici, ad Lectorem

P R A E F A T I O,

*In qua Medicinæ laus & utilitas bre-
uiter comprehenditur.*

V A N T A sit Medicinæ
præstantia, quamq; hono-
rificè ueteres illi uerè fan-
cti & sapientes homines,
de ea iudicarint, uel unus
certe Homerus, uates sine dubio rerum
humanarum peritiss. abundè testatur,
qui hanc artem longè pulcherrimo elo-
gio nobilitauit, inquit:

ἰνὰ τὸς γὰρ ἀνὴς πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Hominem enim Medicū, multis alijs
hominibus præstare censuit: quod Poe-
ta acerrimi iudicij nunquam dixisset, si
nō uidisset, tantum oportere tribui, tam
eleganti rerum naturæ cognitioni. Quid
quòd Homero non tantum uetustiores,
sed etiam grauiores uiri, Medicis diui-
nos honores habuerūt, eosq; beneficen-
tia & studio in numerum deorum sustu-
lerunt? Quod grauiter quidē illi & con-

* 4 stanter

P R A E F A T I O

stanter fecerunt, ut eorum ferebat religio: iudicabant enim illi, hanc scientiam non humanam, sed caelestem esse, quae tam arcanas rerum uirtutes, in ipsis naturae uenis reconditas & abstrusas, euoluere, & in lucem proferre posset: neque hominis, sed Dei esse, tanta hominibus commoda adferre. Quare merito apud eos in diuino honore erant, à quibus diuina beneficia percipiebant. Principem denique locum ueteres, inter honestissimas disciplinas Medicinae dederunt: ut interim taceam Graeciam, quae cum omni genere disciplinarum maximè floureret, Hippocrati eos honores habuit, quos prius Herculi monstra tollenti detulerat. Ex quo Medicinae splendor & dignitas aestimari debet: cum ea regio, quae sic uiris sapientibus praestabat, sic optimarum rerum iudicio pollebat, Medicinae tam exquisitis honoribus exornari, ut dignitate eam Herculi minorum gentium Deo adaequaret. Quapropter illud studium iam olim fuit tantum regum, principum & nobilium: nec uulgaris homo, aut ex plebeio ordine, potuit in illo uersari. Nobiles certe familiae hanc insignem doctrinam

AD LECTOREM.

doctrinam apud priscos excoluerunt. Exemplum est ipse Hippocrates, qui è magna gente ad Medicinã accessit. Fuit enim natione quidem Cous, Heraclidæ autem & Phænaretæ filius, ab Hercule Æsculapioq; genus ducens. Hic igitur cum genere & opibus magnus esset, ad Medicinam se contulit potius, quàm ad aliud institutum ullum: atq; in pulcherrimo hoc campo ita expaciatus est, ut nihil intentatum, nihil inexpertum reliquerit, omnia elaborata & summo iure existimata literis consignarit. Eaq; uersantur in oculis, tenentur manibus, & ad usum omnino à natura exprompta, & quid possint sapore consignata, atq; indicata notis: & à maioribus nostris, ab optimis magistris, nostra memoria explicata sunt, quæ iam deserta ac suppressa iacent, quia neglecta. Hic uno atq; altero remedio contentus est, quæ scilicet accepit oraculo, nec ulli reuelanda putat. Sed ego sic arbitror, optima esse remedia quæ plurimis cognita, plurimis probata sunt. Alteri elementa sordent, & quicquid est elementare: hinc noua elementorum soboles: hinc æther & cœ-

* 5 lum

P R A E F A T I O

lum ipsum ad remedia exprimēda sunt. Hic abdita naturæ latēt, & deliciae disciplinæ: nō aliæ sunt salutis opes, & præcia Medicinæ, nisi quæ *μαγιστείας* illa, magna indignatione rerum à natura extorqueat. Parum sarta est uita, & ualetudo corporis, nisi quæ magno constat. At cōtrà res habet, quia frugi Medicū oportet curare quàm minimo.

Officinę componuntur magno, uaria supellex instruitur, uitrea labra, catini, pyramides, folles, aliaq; plurima: réperantur ignes, materia quoq; nuncupato uoto, appellato numine, ex ephemeride Mathematica notato cœlo legitur, atq; comparatur: articulantur uasa, suoq; luto & argilla compinguntur: alij aurę aditus oblinuntur: alij uix corniculis patient. Itaq; natura prorogatur, sollicitatur flabris, uexatur igne, cōflatur, coquitur, exprimitur, donec resoluatur, secumq; diuortium faciat: ac tam perplexa cura, sua Saturno, sua Mercurio & Ioui, sua Soli & Lunæ, ac reliquis Planetis genitura deducitur, atq; hi denuò conflati inter se transformantur. Hinc diuina & cœlo ducta remedia, quæ dij illi euocati

AD LECTOREM.

euocati cœlo, & iam fornacib. excocti,
suis regibus atq; principibus parturiunt.
Putrida uerò abiecta q; iacent exprom-
pta auxilia, nobiscū nata, & sine impen-
dio parata domi: uulgaris est natura, &
fœculenta Medicina elementorum, qua
uulgus & fœcem hominū uti oporteat.
Illiberalis scilicet, atq; euidens natura,
omnia salutis instrumenta intus abstru-
sit: aut effœta defecta q; succo, nihil con-
tra morbos concepit: uel non parit qui-
dem, nisi cōflata, cocta, soluta deniq; mi-
ris artibus exprimatur. Sed hæc uitia
sunt & fabulamenta artificū: nulla artis
culpa est: quæ à præclaris ingenijs parata
exculta q;, magna supellectile rerū Me-
dicinā auxit. Fruamur potius, more ma-
iorum, natura nobis domestica atq; fa-
miliari: legatur materia nobiscū edita,
quam q; ultronea natura promit. Alijs
autem remedijs ueluti externa manu,
& auxiliaribus copijs uti conueniet.

In eadem causa sunt, quibus nihil pla-
cere potest, nisi quod Indiam loquatur,
& extremum Oceanum: qui tantum ex-
terna probant, & exoticas merces admi-
rantur. Hunc errorē ignoratio primū
peperit:

P R A E F A T I O

peperit: deinde quia rudibus ingenijs bonarum rerum consuetudo grauis est. Et bona fide oblatae merces uulgo fordescunt. Quid quòd externa illa longo quaesita mari, grauibus periculis inuenta, infanoq; sumptu comportata, exoleta ferè, adulterata, suspecta denique ad nos perueniunt? nec alio saepè momento constant, quàm impostura? An non hæc demètia est, ita subscribere alienis: uieta, euanida, ac ferè dubia auxilia sic persequi, ut uigentem domi, extemporaneam, certamq; Medicinam deseras? Calcantur multa (quemadmodum Herophilus, clarus in Medicina, sensit) & sunt in oculis, quæ conflatis, fufis, recoctis, quæ ex India & rubro mari cõportatis, rectè præferas. Vernaculæ sunt nobis, atq; domesticę naturæ opes, quibus sanitas conseruari, morbus profligari queat. In fæce rerum & excrementis, in carie, in rebus minimis, obsoletis, ac pæpè nullis, remedia condita sunt. Veluti paucis in hoc Opusculo cernere licet, ubi remedia quædã uerè *ἀπόρρητα*, experta, naturæq; amica reperiuntur: magnis laboribus, magnisq; uigilijs ex D. Philippi

AD LECTOREM.

ſippi Melanchthonis, piæ memoriæ, lē-
 ctionibus, à Doctis. uiro D. IOAN. MAN-
 LIO, ſummo ſtudio atq; diligentia colle-
 cta, ac cōportata: qui ſuas partes eſſe du-
 xit, ea in Libello hoc, de abditis non-
 nullis ac mirandis morborū ſanationi-
 bus quædā, tumultuaria quaſi (ut uide-
 bantur) feſtinatione, ex tempore potius
 effuſa, quàm à cura diligentius exarata,
 iterum relegere, utcunq; in ordinem re-
 digere. & in publicum dare: ne ſi qua in
 hiſ eſſet utilitas, cūm præſentis tum fu-
 turi ſæculi hominibus inuideretur.

Porrò, quantum ſit illius uiri aduerſus
 poſteritatem omnem officium, uel ex hi-
 ſce quæ noſtro ſæculo faciunt homines,
 licet intelligere: quorum ſi quis uel exi-
 guam habet artis portiunculam, *ναὶ μί-
 πρόν τι τῶν ἐμπειρίαις δοκιμαζομένων φαρμά-
 κων*, quantum gloriatur, quantumq; id
 celare ſtudet? ut ne amiciffimis quidem
 communicari uelit. Veluti qui experi-
 mentum habent aduerſus morbum ali-
 quem: id enim alij non expediunt, niſi
 magno ꝑpoſito præmio: aut ſi promāt,
 minimè tamè cæteris id pateſeri uolūt.
 At noſter Manlius ille, quæ multis uigi-
 lijs,

P R A E F A T I O

lijs, longo temporis interuallo didicit, posteris uniuersa effundit, & fideliter depromit: quæ profectò est animi quædam magnitudo illius hominis. Si quidẽ occultatio rerum non aliunde, quàm ex animi deiectione proficiscitur. Quapropter primùm ab omnibus bonis qui aliquid utilitatis ex labore huius Manlij, uel ipsi, uel posteriores eorũ percipient, meritò laudari & tueri debet: deinde etiam ab ijs qui hortatores, & incitatores ipsi extiterunt, ut hæc & priora posteritati committeret, qui à Zoilorũ calumnijs huic postremo seculo usitatis eũ defendere, & patronos se ostendere uelint. Facile enim labor alterius potest uituperari, præsertim à talibus qui non subierũt. Quisq; ergo gratitudinẽ suam erga hunc bonum uirum, qui in honorem Dei, & utilitatem posteritatis laborauit, declarare studeat. Nã tales certè sunt promouendi, summoq; amore amplectendi, colendi, obseruandi, ac omnibus officijs afficiendi: qui non solùm sibi uiuũt, sed etiam alijs quamplurimis prodesse cupiunt: insuper huius boni uiri diligentia & sedulitas omnibus prodesse poterit,
dextrè

AD LECTOREM.

dextrè aliorum labores iudicantibus,
quibus haud dubiè rem gratissimam fe-
cit. Si qui uerò sunt scioli, quibus argu-
mentum calumniandi nunquam defu-
turum nouimus, ac ueluti innatum est
optima in peiorem partem interpretari,
nullisq; honestis & utilibus laborib. de-
lectari, atq; suam cantilenã (sicut coccyx
consuevit) solum admirari: illis dictum
esto, quod in inusitato & communi Græ-
co Prouerbio dicitur: *μωμῆσεται τις θᾶσος
ἢ μιμῆσεται*. Habemus etiam alia, quæ
alio tempore his ipsis, & auaris seu fucis
aliorũ laborem ad se arripientibus, abun-
de declarabimus, sicubi huic bono uiro
sua maleuolentia uel auaricia obesse stu-
debunt. Hæc erant, Lector, de quibus
nunc temporis te commonefaciendum
esse duximus. Vale: ac bonorum do-
ctorumq; labore, sicut apis
sedula, frue.

IN

IN LIBELLVM HVNC
Medicum Samuelis Holtzachij
ad Lectorem, Carmen.

A Rtes ad medicas referenda sequentia scripta,
Summo ridiculis margine plena iocis:
Non uni uoluit, sed multis, optime Manli,
Ingenium studijs inuigilare tuum.
Cunctorumq; capax, quæ continet igneus æther,
Arctis limitibus se cohibere negat.

Aliud, ad eundem, à quodam docto
uירו, deq; studijs benemeri-
to, compositum.

Quæris opem medicam si quis, curamq; leuandi
Lethales morbos, hîc medicamen habes.
Repperies lepidos hîc, dulciloquosq; lepores,
Quos tibi collectos MANLIA cura dedit.
Sæpius ingentes morbi sermone leuantur,
Atq; remittenti sæpè dolore cadunt.

OBSERVATIONES VTI-
les pro suorum corporum
homicidis.

A Ncipiti si uis præceps occurrere morti,
Sæpè tibi uenas incidito, sæpè lauato.
Sit cibus immodicus, numerosaq; pharmaca sume:
Sollicitus uiuas, grauibusq; obstringere curis.
At uacans studijs, foetensq; habitato cubile,
Inuidiaq;

Inuidiaq; ira q; frequens consumere, nullis
Viuito cum socijs: uitam sic perdis, & horas.

Ein nützlich regiment / für die so
vor der zeit zum todt
eilen.

Wer vor der zeit wil sterben/
Der soll sich vleisig bewerben/
Oft baden vnd aderlassen/
Fressen vnd sauffen one massen:
Vil wachē / bekümern das leben/
Sich in schwäre sorg begeben:
In stinckenden gemachē wonen/
Mit zorn sich nicht verschonen:
Alle gschelschafft vermeiden/
Pillulen vnd argency offte leidē:
Das sein zehen gütter stuck/
Dē gsundē leben zu vnderdruck.

IN LIBELLO MEDICO
Errata.

Fol. 3. 6. egrotus 4. 20. incallescere 5. 6. pleuritide 11.
16. affici 15. 7. smaragdus 17. 11. ualetudini 32. irrita-
20. ibid. irritatis 39. 13. haustu 93. 15. suppositorijs 94.
1. crassa. ibid. obseruandum 99. in penult. sale in ult.
post sale, dele e 107. 1. autem.

**

RERVM ET VERBORVM
in libello Medico memorabilium

I N D E X.

A		B	
Garicum quomodo corrigendum	95	Bibentibus tres haustus concessi	43
Alexandri somnium	35.	bilem atram quæ educat	92 præparent 85.
in summū sacerdotem reuerentia.	ibid.	purgent 90 flauā quæ educant	91 præparēt 84. purgent 89
alexipharmaca	5	bolus purgatorius quomodo formandus	93.
alexiteria.	ibid.	eius quantitas quæ	ibid.
aloes uires	97	C	
animi incero re extincti	21.22	καχεξιας curatio	9
apophlegmatisma	109.	calculi curatio	13.14
quomodo & quando ijs utendum.	ib.	Callimachus	23
apoplexiæ curatio	13	Capnionis frugalitas	38
apostematis curatio	20	καρδιου quid ii. eius curatio.	ibid.
aquæ in peregrinando ex lacunis haustus no- cuius	7	cataplasmata 113. quid ab emplastris differant. ibid. quomodo exhibenda. ibid.	
de Aquis & syrups cui- libet membro appropriatis	86. inde	catharrorum curatio	12
Armenius lapis quomodo dandus	97	cereuisia rectè cocta, salubris potus	44
Aspasiæ scabies	34. somnium. ibid.	cereuisiæ plus quàm uini bibi	44
ex Athenæo, historia	7.	chamæ-	
8			

INDEX.

chamaeleon	4	corporib. debita quies	
Citrium pomum	8	tribuenda	25
clysteres quo tempore		cynosbatus	14
inijciendi	99	D	
clysterium genera	98.	Daniel cur iuxta manda-	
compositio.	ibid.	tum Dei propter som-	
cœnæ quales esse debe-		nia non sit occisus	29.
ant	43	30	
colici doloris curatio	5	decocta	98
comitialis morbus an cu-		Dei protectio	32
rabilis, quomodo in-		dētium doloris curatio	
quirendum	15	15.16	
computationis liberio-		diaboli in angelum lucis	
ris incommoda	45	transformatio	29
condita 103.104. quo-		E	
modo & quando ex-		Ebrietas 40.41 inde	
hibenda.	ibid.	ebrietatis species	42
confectiones aromaticæ		contra Ebrietatem, Na-	
quamq; corporis par-		zianzeni uersus	41
tem roborantes	101.	de Ebrietate, iocus	41
inde. quomodo com-		eclegmata 195 quando	
ponendæ 103. quã-		fumenda	106
do exhibendæ. ibid.		electri utilitates	12.13
conserua 103.104. quo-		elleborus quomodo cor-	
modo & quando ex-		rigendus	97
hibenda.	ib.	emplastorum componē-	
consuetudinis uis	19	dorum ratio	112.113
corallia	15	epithymum quibus dan-	
cornu ceruini usus	16	dum	97
corporis sui homicida		errhina 108 quomo-	
quis	27	do & quando ijs uten-	
corpori honos habēdus		dum.	ibid.
44		esula quomodo mace-	
		* * 2 rand	

INDEX.

da quæ 94.95 pur-
gantia quando sumē-
da 90 purgantia so-
lida 91. unde quæq;
humorem purgantia,
liquida 89. inde
medicamentorum tabu-
læ 47.48.
inde
sub Medicinæ prætextu,
impostores 23
medicorū contemptus
pœnæ 1.2
mediocritatis laus 38
melancholiæ curatio 16.
17
mezereon quomodo ma-
cerandum 97
morbi periculosissimi
quomodo sæpe cura-
ti 1
morborum curationes
cur interdum infeli-
ciores. ibid.
morselli medicis quid
103
myrobalani genera 96.
eorum vires. ibid.
quomodo corrigantur.
ibid.

N

Nazianzeni cōtra ebrie-
tatem uersus 41

O

Oculorum luscorum fal-
sa curatio 4
odoramenta 109. quo-
modo conficienda.
ibid. eorum usus
110
olea 110.111. eorum u-
sus. ib.
ophthalmiæ curatio 12

P

Paduæ medicorū consue-
tudo 18
pardorum capiendorum
ratio 46. celeritas
ibid.
Parisijs in purpura præ-
paranda, mos 45.46
partus difficilis curatio
12.13
patientia 24
pectus cur tegendum 15
pectoris doloris curatio
15
pillulæ caput purgantes
quales 92. quando
sumendæ. ibid.
pilularū dosis quanta 92
pituitam quæ educant
91 præparent 84.
purgent 89
Platonis de intemperan-
tia, sententia 40
* * 3 pleuriti-

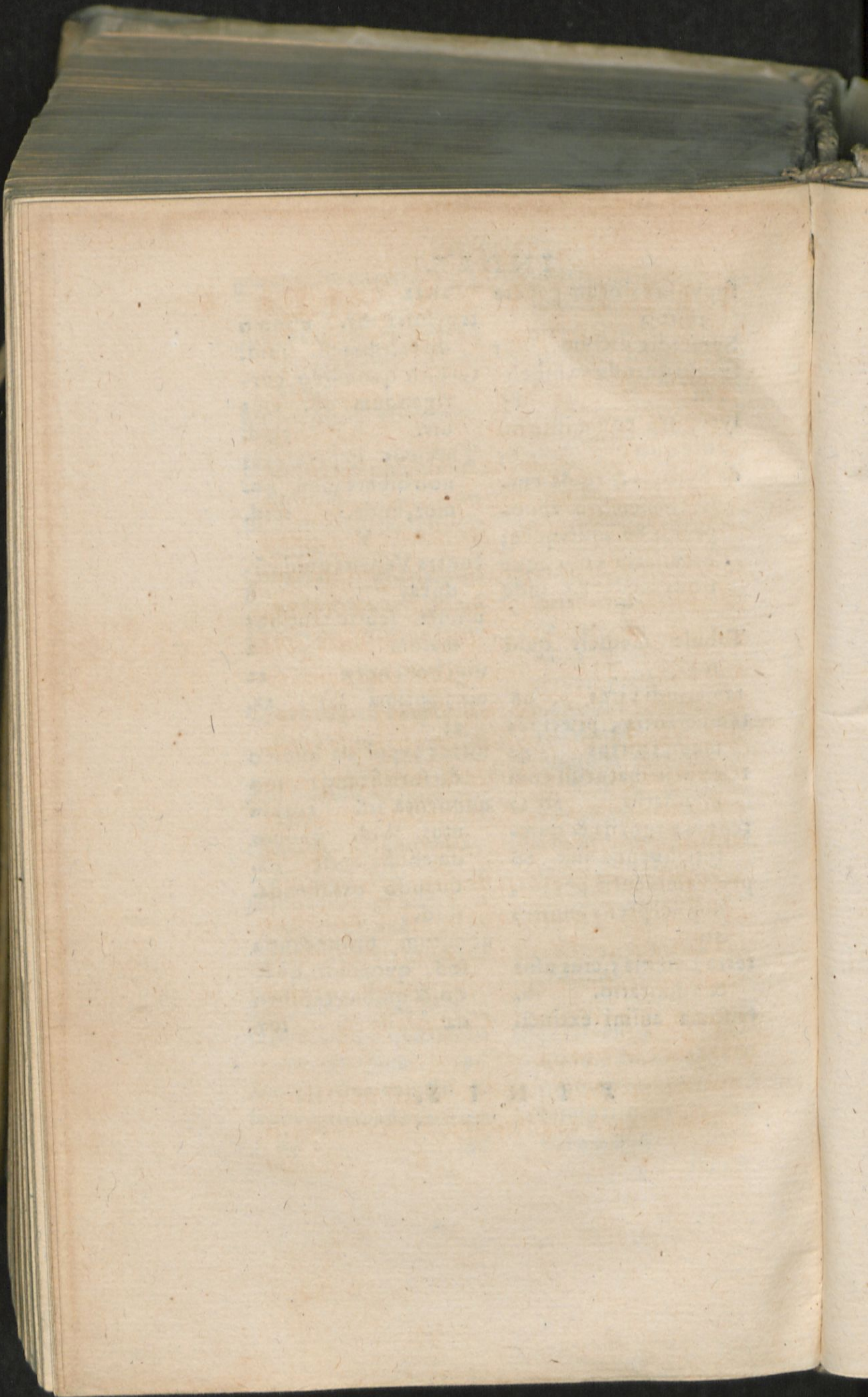
INDEX.

pleuritis curatio	3.4	serpentes quomodo in	
& inde		uentriculo hominis	
polypodium quomodo		generentur	7
corrigendum	97. e-	serpentum ictus cura-	
ius uis,	ibid.	tio	7.8
potus qualis esse debe-		in uentricu-	
at	43	lo natorū curatio	6.7
prandiorum tempus ue-		Sex horæ tantum, &c.	
teribus	26	uersuum explicatio	
de Prouidentia, testimo-		26.27	
nium	1	sobrietas	37.38
purpuræ præparatio		penus. ibid.	inde
quomodo fiat	45.46	somnia circa auroram	
Pyttacus Mitylenæus		ueriora	30
40		diaboli-	
		ca	35.36
		duplicia	
		28.29 quomodo ob-	
		seruari possint. ibid.	
		Q	
Quies debita corporib.		somniorum interpretes	
tribuenda	25	cur occisi	30
		R	
Res singulæ ad quid cõ-		de Somnijs exempla	30.
ditæ	1	31. & inde. quæstio-	
rhabarbarum quomodo		nes	28.29.
corrigendum	95	& inde	
rhinoceros an adhuc in		somnia prouocantia	
rerum natura	16	106 quomodo, quã-	
rotulæ medicis quid	103	do & quibus exhiben-	
		da	107
		Spartæ consuetudo	40
		Stock, medicus	6
		stranguriæ curatio	13.14
		stupefacientia	106.
		quomodo, quando &	
		quibus exhibenda	107
		suffumigationes	110
		eorum usus.	ibid.
			suppo

INDEX.

suppositoriorum genera	21.22		
99.100		trochisci 105.	quomo
Syracidis dictum	1	do exhibendi.	ibid.
syropi quando exhiben		turbith quomodo cor-	
di	85	rigendum 96.	eius
syroporū commistio ho		uis.	ibid.
die quæ	85	Turcicos imperatores	
de Syrupis & aquis cui-		non bibere uinū 40.	
libet membro appo-		mos, unde.	ibid.
priatis 86. inde: quæq;		V	
humorem concoquē		contra Venena quid cō-	
tibus	84. inde	ducat	8
T		uinum febricitantibus	
Tabulæ medicis quid		malum	2
103		uini boni notæ	22
tamarindi uires	96	uina optima	22.
temperantia, præcipua		23	
medici uirtus	42	uirtus expul ^{ua} quomo	
temporis matutini com		do fortificanda	100
mendatio	26.27	unguenta III. eorum	
tēpora negocijs & quie-		usus. ibid. quomo	
ti tribuenda quæ	26	do conficienda	112.
per Temulentia peccās,		quando exhibenda.	
duplici pœna punitus		ibid.	
40		uomitum prouocantia	
terra Lemnia s. eius usus		106 quomodo, quā-	
& admiratio.	ib.	do, & quibus exhiben	
eristicia animi extincti		da	107

F I N I S.

LIBELLVS MEDICVS.

SYRACH de arte medica dicit: Dedit Deus scientiam, ut conglorificetur in mirabilibus suis. Quibus uerbis significare uult, quòd illa substantialis efficacia in singulis remedijs sit testimonium de prouidentia diuina, & quòd singulæ res ad usus hominum sint conditæ. Deinde sunt etiam quædam res ad animantium conseruationem destinate. Illud enim uerissimum est, multos periculosissimos morbos leui cura, si in principio mediocria, & ferè nullius momenti remedia applicata sint, curatos esse. Quòd uerò interdum curationes sint infeliciores, id plerunq; fit malicia hominum, nolentiu fidelib. & doctis medicis obedire, ijsdemq; temperantiam mediocrẽ, quam curatio requirit, præstare. Cuiusmodi exempla sunt hæc sequentia.

Contemptus medicorum pœnæ.

Quidam ex collocutoribus in conuentu

A Ratis

Ratisponensi laborabat febrī, iubebatq; sibi adferri aquam: & uno impetu tres cantharos aquæ exhauriebat. Medicis eū obiurgantibus, respondit: Vos medici nostis meam naturam, ego sum robustus Sueuus. At paulo post ex illa intemperantia moritur, quia epar antea ualdè calebat: infusaq; nimia aqua, uehementior pugna per antiperistasin facta, debilitatum epar, et eiusdem epatis uirtus calore febrili, accedente illa infusione aquæ, uincebatur: unde statim epatis putrefactio est sequuta.

Bonus & honestus uir Bononiæ incidit in febrim, & fide medicorum ualetudini est restitutus. Cum uerò minus diligenter custodiretur à socijs, uidit in mensa poculum uini stare: quo arrepto & exhausto, rursus in morbum incidit, & febrī extinguitur.

Impostores, qui prætextu medicinæ homines fallunt.

Quidam Princeps pulcherrimus, robusto etiam corpore, tantum mortuus est scelere (non dicam inscitia) chirurgi: cum alij docti medici eum monerent, ne uteretur

tur

tur illa medicatione. Ille optimus Princeps coeperat laborare pleuritide, quæ initio quidem est curabilis, præsertim antequam ad eam febris accedit, si tantummodo philosophica ratio adhibeatur: quando videlicet agrotus (ut postea indicabimus) bibit succum chamæleontis, & bonam dietam adhibet. Medicus uerò Principis illius, uir excellenti doctrina præditus, & medicinæ non uulgariter expertus, in illo morbo ritè physico more procedebat. Sed Princeps habebat chirurgum, qui obtemperabat eius affectui. reprimebat enim calorem frigida terra, ad plantã pedis applicata. sed ita repressit calorem, ut rediret ad cor: ubi ita auctus est, ut sic inflammatus Princeps ille medicatione, deniq; moreretur. Hæc sunt nobis à fide dignis, & qui huic medicationi præsentis interfuere, uiris recitata.

Erat hic nobilis Pomeranus de Massau, qui curabatur uino Maluatico in pleuritide: erat enim ab indocto medico sic persuasus. Tandem bonus ille adolescens sic inflammatus est, ut spacio tridui moreretur.

A 2. Quidam

LIBELLVS

4 Quidam sacerdos non procul à Torga, curabat luscos oculos, scribendo caractères, & appendendo illis de collo, addens uidelicet hæc uerba Germanicè: **Der teuffel kratz dir die augen aus / vnd scheiss dir in die luecken.** id est, Diabolus tibi oculos eruat, & cacet in cavitates. Sic illis fantasys multos homines decepit.

Pleuritidis curatio.

Non est magis præsens & subitaneum remedium contra pleurisin, quàm succus ex chamæleõte uulgari herba, Germanicè **Marien distelln** / expressus: què si initio morbi patiens bibat, tunc statim remissionè & leuamè illius morbi sentit. Hoc remedio multos adhuc uiuètes curauimus.

Memini optimum quendam uirum nobiscum iter in æstu facientem, in conuiuio in calefcere (eramur enim apud homines locupletes, & lautè cibo & potu pleniore nos excipientes) & laborare pleuritide: cui meus frater dabat pharmacum, quo etiam est usa uxor D. Martini Lutheri. Descendebat frater meus in stabulum equorum,

rum, & exprimebat ex stercore equino succum: cui, ad fallēdum, saccharum inspersit, & egrotanti hauriendum præbuit, iubens eum simul in lecto dormire. Hac unica curatione ille postridie fuit curatus.

Ego sum curatus in pleuritide, tantum contusa maxilla piscis lupi, cocta & pota. Nunc hanc ipsam ob causam tales maxillas, præsertim in grandioribus lupis, diligentius reservo.

Colici doloris curatio.

Curavi sæpissimè nostros scolasticos colico dolore laborantes, hoc leuissimo remedio: ut tantum in locum affectum, saccum auena impletū calefactumq; imponerent: & ita sunt citò curati.

Alexipharmaca, siue Alexiteria.

Est mirabilis nature terra Lemnia. nam Dioscorides scripsit, hircinum sanguinem misceri Lemniæ terre. Cuius remedij magnus usus est. Quare Galenus ipse ea loca adiit, ut exploraret certò, quomodo appareretur: comperitq; naturam esse metallicam, sine mixtura sanguinis hircini. Est autem hodie in tanto usu, tantaq; admira-

tione apud Thraces & Græcos, ut Turcicus imperator peregrinis legatis terrâ Lemniam inter peculiaria dona dare soleat. Est enim terra Lemnia optimum & præstantissimum remedium in peste ac dysenteria. Turcicus Imperator donauit Schoppero Legato Imperatoris aliquot massulas, pro singulari munere.

Contra scorpïi ietus.

Quando scorpïus necatur in oleo, illudq; sauciato à scorpïo illinitur, tunc sauciatus curatur.

Quidam eques apud nos uenit ad medicum Vlmensem, Doctorem **Stoek** (qui erat medicus omniû principum in nostra uicinia, habebatq; suam singularem fortunam curandi morbos) dicens: Domine Doctör, nescio quem morbum habeam: manè ieiunus uentriculum meum cum magno dolore arrodi sentio. Tu nebulo, inquit Doctör (erat enim medico familiaris) fortè aliquid mali comedisti. & retinuit eum quadriduum, ac pavit eum ordine, simulq; à nimio cibo & potu abstinere iussit. Postea uerò, post longam deliberationem (erat enim

enim ualde industrius, & artis suæ peritissimus) inquit: Tu nequam, uorasti semina serpentum, ex quibus serpentes in tuo uentriculo procreate sunt. Instituit uerò curationem hoc modo: collocans eum in lectū, ac admouens eius ori lac ualde calefactū. Serpentes postquam hoc olfecerūt, serpere cœperunt ex uentriculo in collum. quarum colla statim chirurgus, iam pridem aduocatus, paratusq; cum suis instrumentis, apprehendebat, ac extrahebat aliquot serpentes per interualla. Extractis iam omnibus serpentibus, Doct̃or indicauit, unde illud malum ipsi accidisset: Tu ualde sitiens, inquit, hausisti strenuè aquam ex aliqua lacuna, ubi fuerunt semina serpentum. Ille fassus est, se bibisse in uere: & ita curatus est.

Dominus Stanislaus à Lasco, uirtute & sapientia præstans uir, captus cum rege Gallie, etiam mortuus est, serpentibus in eius uentriculo innatis; cui nemo opitulari potuit.

Contra serpentum ictus.

Scribit Athenæus, se audiuisse ex quo-

A 4 dam

dam ciue, præfecto Aegypti, mirabilem hi-
 storiã. Cum essent puniendi quidã fontes,
 & ij adducerentur ad aspides: mulier quæ-
 dam dedit eis, recreandi causa, de pomo Ci-
 trio. Cum autem obijcerentur aspidibus,
 uenenum non fuit efficax, & morsus aspi-
 dum non nocuerunt eis. Præfectus & iu-
 dex attoniti, putauerunt eos insontes esse:
 & iterum quæsiuerunt, num aliquid come-
 dissent? illi responderunt, sibi datum esse
 pauxillum de pomo Citrio. Hoc audien-
 tes postridie rursus produxerunt eos ad sup-
 plicium, & alteri dederunt de Citrio, alteri
 uerò non. Quare cum iterum obijcerentur
 aspidibus, ille qui comederat de Citrio, e-
 uasit incolumis; alter uerò extinctus est.
 Tanta est uis huius pomi aduersus uenenũ.

COLL.

Scribitur de quodam tyranno Ponti-
 co, qui solitus est ad se inuitare suos ciues,
 atq; ita uocatis præbere uenenum. Hoc
 postquam senserunt ciues, quos inuitabat,
 nec tamen auderent detrectare autorita-
 tẽ tyranni, sumpserunt prius pauxillũ de
 Citrio cõdito: sicq; uenenũ nõ fuit efficax.

Matri.

Matricis doloris curatio.

Scio honestissimam matronam, adhuc uiuentem, laborare morbo periculosissimo matricis: de cuius salute omnes medici desperarunt. Doctor Augustinus, remotis omnibus alijs remedijs, nihil aliud parauit, nisi potionem ex libanotide: quæ herba cordi ualde prodest. Est enim mirabilis uis illius herbae, iuuandi cerebrum, matricem et cor. Hac curatione magnam sibi laudem & autoritatem in medicina comparauit.

Καχεξία curatio.

Doctor Pontanus & ego ueniebamus in itinere ad quendam senem uirum, qui nos hospitio excipiebat, qui habebat initia hydropis, seu quandam καχεξίαν: & conquirebatur se laborare in somnio. De illo accidente querebamus, quod nã esset symptoma. Consuluerat uerò medicum, qui ipsi dabat potiones frigidas, ad conciliandum somnum. ille autem querebatur, quanto magis ijs uteretur, tanto se peius dormire. Cogitauimus igitur, quæ esset causa morbi. Ac sic tandem ipsi dicebam: Domine hospes, da nobis bonum uinum, & cœ-

na nobiscum, & utere illo bono potu, nec facias excessum, sed bibe pro siti restinguenda: & confer te citò cubitum, ac cras dic mihi utrum melius dormiueris: tunc enim de alia causa cogitandum est. Ille obtemperat mihi, & statim post cœnā se confert cubitum. Manè cum interrogarem, quomodo dormiuisset? respondit, se multis mensibus non ita commodè dormiuisse. Inde ratiocinabar, dicens: Tu habes frigidum uentriculum: iam uerò medicus suffundit frigida, augetia cruditatem. Obtempera igitur mihi, bibe semper bonum uinum, & uespere maturè te confer cubitum. Ille obtemperauit mihi, ac rectè conualuit, leuationemq; morbi sensit: ita ut postea multos annos uiueret. Iussi uerò etiam, illum interdum uti Zingibere.

Καρδίακη: quo morbo Martinus Lutherus est extinctus.

Doctor Martinus Lutherus, annum ante mortem suam, uocauit me mane circa horam secundam. Casu tunc surrexeram. uenio ad eum, interrogans quid esset? O, inquit,

quit, habeo magnos & periculosos cruci-
 atus. Interrogavi, num esset calculus? Re-
 spondit: Non: est adhuc aliquid maius su-
 pra calculum. Considerabam arteriam,
 quæ erat bona. Dicebam: Cor est incolu-
 me, non est apoplecticum. At ipse: Ma-
 gnâ habeo constrictionem circa cor, ta-
 men non sentio cor constringi, & neq; ali-
 quid incommodi ex pulsu animaduerto.
 Ergo argumentabar, nihil potest esse nisi
 humor, in orificio ventriculi ascendens:
 unde est tanta compressio. & ille morbus
 uocatur *αεγδίακν*. Quæsiui igitur mor-
 bi initium. Ascenderat (sicut erat admo-
 dum uerecundus) cloacam, cum esset ma-
 gnum frigus: simulq; sensit se frigore assi-
 ci, & statim illo morbo corripî. nam istud
 frigus mouerat humores, ut ascenderent.
 Ibi ego iubebam statim admoueri pannos
 calefactos, tergi pectus & dorsum, ac
 mox parari iusculum seu offulam. Prohi-
 bui etiam ne biberet mustum: mustum enim
 tunc biberat. Iussi etiã, ut minister de meo
 uino afferret: bonum enim tunc habebam
 Rhenanum. Cumq; gustasset iusculum,
 mox

mox subsedit humor: & iubebam ut quiesceret, & illis calefactis panniculis uteretur. Postea, quando mortuus est, dicunt eum mortuum esse apoplecticum. At non fuit apoplexia, sed mortuus est illo quo dixi morbo: quia paulo ante mortem mihi scripsit, se eo morbo rursus tentatum esse.

Catarrhorum facilis curatio.

Dominus Philippus temperate vivens, nullo alio remedio usus est, nisi quod ex pelvi singulis diebus quibus laborabat catarrhis, saepe numero ex aqua lauabat manus.

Ophthalmiae curatio.

Contra dolores oculorum D. Philippus propria manu cuidam Polono haec sequentia scripsit.

Rz. Aquarum Euphrasiae	} an. ʒ. i.
Rosarum	
Rutae	

Misce pro collirio.

Vtilitates tres insignes Electri,
quod vulgo uocant
Augstein.

i. Difficilis partus curatio.

Habet miram efficaciam in mulieribus
partu-

parturientibus, quæ sunt in summo periculo propter foetus editionem, quando pauxillum electri in uino contunditur, idq; uino imbibunt, uel quando de decocto pulegij datur: tunc statim ediderunt foetus. In illis rebus est arcana efficacia, quæ non conspicitur: estq; res mirabilis, quando matrix adiuuatur electro uel pulegio.

2. Calculi & stranguriæ curatio.

Deinde electrum, in primis album, contusum, ac uino coctum, uel cereuisia, detur laborantibus calculo uel stranguria: tunc statim meatus aperit, & materiam calculosam disrumpit, ac expellit.

3. Vtilitas contra apoplexiam.

Dux Ioannes Saxonie, pater ducis Ioannis Friderici, optimus princeps, habebat secum iter faciens semper optimum succinum. Accidit forte in arce **Altenburg**, quod quidam senex consiliarius, in proxima mensa Principis laboraret apoplexia. idq; animaduertens Princeps, ex lapsu ipsius, mox iussit adferri suum succinum, & accendi: quo fumo egrotans recreatus est adeo, ut post hoc tempus adhuc multos annos ui-

nos uixerit: si non fuisset recreatus, statim in eodem momento fuisset extinctus.

Stranguriæ & calculi alia curatio.

Sentiens urinæ difficultates, uel stranguriam, aut si quis omnino non potest redere urinam, is comedat aliquot grana iuniperi. Sic statim dolorum leuationem sentiet.

Simile.

Dux Wuirtembergensis, in conuentu Schmalkaldensi docuit doctore Lutherum præsens remedium contra calculum: uidelicet, ut sumeret recentem ollam, usq; ad dimidium recentibus iuniperis impletam, quam postea compleret uino & aqua, in qua iuniperos decoqueret ad tertiæ partis consumptionem: & de hac potione sumeret haustum unum atq; alterum. Tunc enim secuturam doloris mitigationem, & calculi profectionem certò sensurum.

Aliud.

*Cygnæ quidam habens maximos calculi cruciatus, nullo alio remedio utebatur nisi lacte caprino, in quo poma cynosbati (Germanicè **heinbosen**, uel **butten**) coquebat,*

coquebat, & in locum affectum imponebat. Sicq; statim processit calculus.

Comitialis morbus an curabilis, nec ne, quomodo inquirendum.

Usitatissimum est in morbo comitiali, imponere smaragdum laborantibus. eo morbo. aut enim frangitur smaragdus in aliquot frusta, & tunc morbus est lethalis: aut manente integra gemma, aegrotus convalescit.

Pectoris doloris curatio.

Sensi aliquando dolores pectoris maximos, quibus nihil aliud adhibui loco dolorum nisi corallia. Sic brevi temporis spacio dolor pectoris desijt.

Pectus quare tegendum.

Pectus non tantum propter honestatem, sed multo magis propter valetudinis conservationem tegimus. Nam quando pectus nudum ita afflatur corrupto aere, accidit ut saepe magnorum morborum causa sit.

Dentium doloris curatio.

Cornu cervinum ustum, & uino calido mixtum,

mixtum, saluat dolorem dentium. Et Doctor Laurentius Lindeman, de utilitate huius cornu ceruini hæc dixit: Cornu ceruinum fore æquandū unicorni & rhinoceroti. Dubitatur enim, utrum rhinoceros adhuc sit in rerum natura.

Melancholiæ curatio.

Lipsiæ quidam (quem credo multis adhuc uiuentibus esse notum) tanta melancholia laborauit, ut crederet se esse mortuum. Is descendit in cellam, in qua dies noctesq; ambulauit, dicens submissa uoce: Sum mortuus, sum mortuus: easq; uoces sub inde repetiuit. Amici uerò cognatiq; eius descendentes ad eum, uolebant eum ex cella educere. Ibi ille, Quid (inquit) petitis? aut quid uultis? ego sum mortuus. nolens cum ipsis egredi. Tandem excogitatum est à medicis eruditis consilium prudens, ut conduceretur robustus & uorax monachus. Quo adducto, apparatusq; in cella lautissima cœna, monachus cellam ingreditur, assidensq; mensæ, ructus edit plurimos, simulq; strenuè uorare incipit. Ibi melancholicus prodiens, accedit mensam, inter-
rogat

rogat monachum, quis sit? Respondit ille
 submissa uoce: Ego sum mortuus, Ego
 sum mortuus. Subiungit melancholicus,
 audita hac responsione: Quis tu es? Re-
 spondit iterum monachus, Ego sum mor-
 tuus. Ad hæc melancholicus quærit: Co-
 medunt ne etiam mortui? Respondit: Ita,
 ueni a sse mensæ, & mecum comede. Ita
 assedit melancholicus mensæ, & strenuè
 comedit: eaq; facetia curatus est, pristi-
 naeq; uatetudini restitutus.

C O L L.

Alius quidam eodem morbo melancho-
 lico laborans, dixit se habere ranas in uen-
 triculo. Ab hac sententia cum nemo e-
 um abducere posset, uenit ad eum medi-
 cus, petens ut urinã redderet: qua uisa, me-
 dicus promittit se liberaturum eum, si mo-
 dò ipsi morem gerere uellet. Iussit itaque
 medicus sibi adferri ranas uiuas, quas ua-
 sculo imposuit, quod collocauit postea sub
 sellam, in qua necessitatem naturæ redde-
 bat: simulq; potionem, aliquo modo uentri-
 culum curantem, dabat. Qua sumpta, &
 naturæ opere peractò, quærit Doctor: Vi-

B

disti'ne

disti ne aliquas materias ex uisceribus tuis elapsas? Respondit: Non. Ibi medicus in medium protulit ollam, ex qua vanæ profuerunt. Ad hæc ægrotus adiecit: Hactenus non potui ipsis persuadere, me vanis vexatum fuisse: iam re ipsa experiuntur, rem sic se habuisse. & ita æger sanatus est.

Hydropis curatio.

Audiui Pirckheimerum historiam talem dicentem. Paduæ est consuetudo, ut singulis diebus Doctores medicinæ conueniant in myropolio, & inuicem colloquantur. Ibi accedunt homines, & consulunt medicos. Venit quodam die rusticus hydropicus, & rogauit ut curarent ac sanarent ipsum. Medici aspicientes eum, responderunt, non posse curari, nec esse spem aliquam sanitatis. Abit rusticus plorans: et cum egrederetur ex myropolio, obuiam uenit ei alius Doctor medicus, ac interrogat eum, cur ploret? Respondet rusticus: Se quidem fuisse apud Doctores, eosq; consuluisse: uerum eos omnem sibi salutis recuperandæ spem denegasse. At statim Doctor: Scis cur tibi denegauerint?

illi

illi nouerunt tuam intemperantiam, & te non obseruare si quid mandent. Si mihi certò promittis, te obedientem fore meis mandatis, ego te sanabo. Rusticus promittit. Medicus respondet: Abstineas decem dies saltem à potu, & melius habebis. Non enim siti morieris. Rusticus discedit, & obedit: & elapso octiduo, reuertitur sanus in myropolium, indicatq; Medico quis sit: ac interrogat quid ulterius ipsi sit faciendum, an adhuc diutius à potu abstinere debeat: quia iam se esse assuefactum, ut facile sitim ferre possit. Medicus iubet, ut non multum bibat, sed singulis diebus cantharum. Tantum consuetudo ualet.

Simile.

Ioachimus Kirsser, medicinae Doctor & Physicus principis Ernesti Marchionis Badensis, simili ratione ignoranter rusticum hydropicum curauit. Rusticus conueniens medicum, petijt sibi dari consiliũ, quod in hydropisi sequi possit. Cui Medicus iocosè his uerbis respondit: Si in semestri spacio à potu abstineres, facile curareris. Rusticus existimans hæc à Doctore seridè

B 2 dicta

dicta esse, abstinet per plurimas septimanas à potu, ac in dies meliorem sanitatem recuperat. Elapso quadrante anni spacio, rursus alloquitur medicum rusticus, ac totum ipsi negocium exponit. Medicus facti illius iterum recordari incipit: & ulterius rustico nihil aliud consulit, nisi ut liquidioribus cibis, ueluti iusculis & alijs eiusmodi utatur. sic ille quoq; rusticus omnino pristinae sanitati restitutus est.

Apostematis curatio.

Rex Galliae habuit apostema in loco egestionis, quod fuit curatu difficile: tandem uerò curatus est chirurgi adustione. In quo morbo tantum fuit periculi, ut Rex post curationem mille coronatos primùm chirurgo donauerit: & quotannis ducentos sit largitus.

Febris curatio.

Noui quendam cancellarium episcopi Saltzburghensis, qui fuit meus cōterraneus. Ille Romae incidit in febrim: & cum non posset ferre sitim (ut homo Germanus) dixit ad Doctores: Date mihi ad bibendum, ego malo mori, quàm ita sitire. Illi re deliberata,

berata, expresserunt succum ex malis Granatis, qui est subacidus: & remedium est in febre, quia suaviter refrigerat. Et sic porrexerunt illi calicem illo succo plenum. Ille statim avidè exhausit, dicens: Bene fecistis, quòd me ita recreastis hoc potu. Ibi unus ex eis explorans pulsum arteriæ, sensit pulsum melius se habere. Deinde ipse petijt adhuc unum calicem. Illi porrexerunt ei, & simul explorant arteriam, sentientes iam mitigari morbum. Porrigunt igitur & tertium calicem, dicuntq; se sperare meliora. Ita in vita hic servatus, multos annos in posterum uixit.

Tristitia & mœrore animi
extincti.

Doctor Aurbachius Lipsiæ quadraginta annos practicam exercuit. is sepe dicebat: Ego quadraginta annos egrotos uisitaui: re ipsa autem comperi plures homines mœsticia & dolore animi mori, quàm uiolenta morte.

Audiui de quodam magni nominis Principe, cui mortuo cor est exectum, & inuentum in modum tosti pyri, wie ein

B 3 durre

Dürre bieren. Ita emarcuit uis eiusdem cordis, præ nimia mæsticia, & magno animi dolore, qualescunq; illi fuerunt.

Est narratio de alio præstanti principe, qui magnas res adhuc nostro tempore gessit: illum etiam in senectâ mortuum esse dicitur, præ nimia tristitia, propterea quod putauerat, fratrem suum minorem, in quem multiplicia beneficia contulerat, ipsum è regno expulsurum esse.

Boni uini notæ.

Bonum uinum est, quod primò bene sapit, secundò melius, tertio adhuc melius.
**Das einē am ersten wol schmeckt /
 vnd zum anderen mall besser /
 zum dritten mall noch besser.**

Ratio est, quia sitis primùm impedit iudicium: postquam uerò deferbuit sitis, lingua acutius iudicat: quod si quis nimium biberit, tunc omne perit iudicium.

Vina optima unde cognoscenda.

Vinum quo est plenius, eo est halituosius, & Rhenana uina omnium maximè sunt tolerabilia, & magis aëria quàm
Austriaca.

M E D I C V S.

Austriaca. Ideo noster Cesar Carolus V. plerunq; bibit Rhenana uina: quia minus offendunt caput, & alia membra. Ad Rhenum non sunt tam multi podagrivi homines, sicut in Franconia, ubi multum bibunt uini, ex quo terrestri uino homines plerunq; podagrivi sunt.

Varij sales.

C O L L.

Quum Callimachus, præceptor Sigismundi Regis Poloniae, & scriptor historiae de clade Varnensi, egrotaret morbo periculoso, ita ut nulla spes uitæ superesset, omnes serui & ancillæ, secum quæcunq; potuerunt, clam asportarunt. Id cum uidisset simia, puluinar domini sub capite stratunz arripuit, illudq; sub pedibus occultauit, & ad domunculam properare cœpit, inq; eam introducere ut puluinar conata est. Hoc spectaculo Callimachus ita exhilaratus est, ut rursus conualesceret.

Anno 1548. cum Imperator Carolus V. laboraret suo usitato morbo articulari, crescentibus doloribus, accessit ad eum Ele-

B 4 Etor

Et or Marchio Ioachimus, & adhortatur, ut ipse adhibeat remedia, & medicos, qui suæ Cæsareæ Maiestati optimè consulere, cum tales habere posset. Ibi Imperator respondit: O, patientia est optimum remedium, & in magnis doloribus aliquantulum uociferari: **gedult / vnd ein wenig schreien.**

COLL.

Quidam bellator fortis & strenuus, tempore ducis Friderici, Vuitenbergæ ægrotabat, & mei præceptoris doctoris Medicinæ opera utebatur. Ad quem cum uenissemus, surrexit, & induit thoracem cum lorica & gladio. Quæsiuimus ex eo, quid his sibi uellet? Respondit, se iter suscepisse in ueterem Marchiam: at reuocatum esse ex itinere, eo quòd audiisset Turcas aduentare, quibus se obuiam iturum affirmabat. sed paulò post moriebatur. Hæc à quodam Doctore recitari audiuius.

COLL.

Ante 35 annos fuit Vuitenbergæ operarius peste laborans, qui sic erat consopitus,

tus, ut mortuus esse existimaretur. Venit
 uerò pollinctor, afferens pheretrum. itaq;
 tumultuatur (sicut est illud genus homi-
 num clamosum, moræq; etiam impatiens)
 iacens in deliquio animæ excitatur: ibiq;
 uidet ac audit clamorem eorum qui circa
 pheretrum erant, ac territus aufugit. Pol-
 linctor insequens illū, reuocat: sed quo ma-
 gis clamat, eo celerius ipse currit: donec in
 suburbio exceptus, ac stragula tectus, mul-
 tum sudaret. sicq; euasit.

De somno & quiete.

Noui iuuenem Magistrum, pulchro
 corpore, Tubingæ, egressum ex balneis, ac
 post cœnam mecum & alijs quibusdam
 bonis adolescentibus extra portam ex pa-
 ciatum: & hastam alijs duobus tenenti-
 bus transilisse adeò, ut uena pulmonis ipsi
 rumperetur. Ex qua ruptura & fluxione
 sanguinis intra triduum est mortuus. Idq;
 ideò dico, ut adolescentes suis iuuenilibus
 & tenerrimis corporibus parcant, & cor-
 porum fragilitatem agnoscant, debi-
 tamq; quietem eis tri-
 buant.

B 5

Veteres

Veteres uersiculi, indicantes quæ tempora negocijs, & quæ quieti tribuenda sint.

*Sex horæ tantū rebus tribuantur agendis:
Viuere post illas litera Zita monet.*

Matutinum tempus est ualde idoneum ad res agendas illis, qui ordine uiuunt. Quando in priore uersiculo dicitur, Sex horæ tantum rebus tribuantur agendis: loquitur de horis inæqualibus, quæ in æstate sunt longiores quàm in hyeme. Primam uerò horam ab aurora seu oriente sole inchoauerunt. Quemlibet enim diem, siue æstiuum siue hyemalem, in duodecim horas distribuerunt. inde euenit, quòd æstiuo tempore, siue circa horam secundam aut tertiam, comederint. Sumpto cibo, reliquum tempus, quod superfuerat, tribuerunt deambulationibus, ac alijs iucundis colloquijs. Postea cubitum se contulerunt. Literæ apud Græcos denotant numeros, & Z septenarium designat. Quare ueteres his uersiculis significarunt, peractis uocationis laboribus, liberius uiuendum esse, & aliquid temporis corpori & ualetudini reficiendæ tribuendum.

EST

Est res omnium perniciosissima, omnis
 lucubratio, etiam sobria: eoq; magis ingur-
 gitantium sese, & potiones infudentium.
 Quare fugite omnes lucubrationes uester-
 tinas, etiam studiorum. sunt enim (ut saepe
 dixi, & dico) lucubrationes corporibus
 perniciosissimæ. Natura est composita
 principio noctis ad quietem, eamq; appetit,
 quæ ipsi est concedenda. Non concedens na-
 turæ debitam quietem, fit homicida sui cor-
 poris. Mane autem, sole oriente, cum reli-
 quis diurnis sideribus nostra corpora rur-
 sus concipiunt spiritus & calorem uiuifi-
 cum: quo etiam tempore omnia membra
 sunt magis idonea ad omnes labores susti-
 nendos. Ego multos periculosos morbos
 & miseras huius corpusculi mei uito, hac
 unica ratione, quòd semper utor illa dilige-
 tia citò eundi cubitum. Experiemini hanc
 rationem, & fatebimini, uobis esse salu-
 berrimam.

Quando mundus claudit suum oculum
 (quod fit sole occidente) tunc etiam nos
 debemus nostros oculos claudere, seu dor-
 mire: rursus aperiente se mundi oculo, no-
 stros

Stros etiam oculos aperiamus: id est, mane surgamus. Illud uerò est naturæ conuenientissimum.

DE SOMNIIS ▶

DVAE QVAESTIONES

de somnijs D. Martini Lutheri, ad quas adiectæ sunt resposiones D. Philippi Melanthonis.

Prima quæstio.

Leuitici 15 capite, Deus prohibet obseruare somnia, & iubet somniorum interpretes occidi. Quomodo igitur somnia obseruari possunt?

Responsio D. Philippi.

D*uplicia sunt somnia. Primum est naturale, quod non tantum hominibus, sed etiam plerisque animantibus conuenit. Somniant & reliqua animantia, ut bos, equus: & hoc somnium est imperfectum, nec habet ullam certam demonstrationem, sed sunt confusissimæ apparitiones: quas etsi conijcere possumus, tamen*
pro

pro ueritate asseuerare non debemus: nec talia somnia curanda sunt. Quoniam si qui somnijs decipiantur, & credant uera esse quæ somniant, id eis plerunq; permittente Deo propter incredulitatem euenit, quod timuerunt. Somnia igitur naturalia possunt aliquo modo obseruari, si non addatur opinio aut euentus necessitatis, uel superstitionis. Secundum genus est diuinum, in quo nulla est confusio: imò in tali somnio est certissima demonstratio ac reuelatio Dei, consentiens cum ipsius uerbo, ex qua reuelatione homo dicere potest quid futurum sit. Sed quia diabolus aliquando se transformat in Angelum lucis, ideo probandi sunt spiritus. Angelus enim bonus ex iussu Dei reuelat bona, quæ citra controuersiam sunt uera, ut de ijs dubitari non possit: Sathan uerò sub prætextu boni parat malum. Igitur reuelationes factæ per Angelos malos sunt fictæ, diuagantes sine certis demonstrationibus: quæ Christiano refutandæ sunt, tantum absit ut eis credat.

S E C V N -

Quare Ioseph & Daniel iuxta man-
datum Dei propter somnia
non sunt occisi?

RESPONSIO D. PHILIPPI.

*Somniorum interpretes, scioli & ex-
quisitores somniorum, occidebantur ex
mandato Dei: quia contempto Deo, som-
nia tantum curabant, & illis plus fidei at-
tribuebant quàm ipsi Deo: ad quos sciolos
in omni angustia populus confugiebat.
Propter illam impietatem maximam iussit
Deus eos è medio tolli. Cæterùm Iosepho &
Danieli non per incantationes somnia ap-
paruerunt: sed certa demonstratione, &
diuina ordinatione. Habuerunt enim spi-
ritum, reuelantem ipsis somnia.*

*Somnia quæ fiunt circa auroram, uera
esse creduntur. Cuius rei sanè Philosophicæ
causæ reddi possunt. Alia ingenia sunt ma-
gis præfaga alijs: item quidam homines pu-
blica, quidam priuata facta præfagiunt.*

*Novimus quendam ministrum Eccle-
siae, Paulum Knot, qui fortè in lectione Do-
ctoris Martini Lutheri obdormiuit, ibiq;
somniauit*

somniauit bellum inter duos principes esse ortum, ac in ipso aggressu unum ex illis duobus de equo tractum & interfectum esse. Accidit uerò, ut post biennium duo prestantes principes bellum sibi inuicem indicerent, ubi alter in ipso belli apparatu moriebatur. Etsi uerò ille, cum ea somniaret, quidq; securum esset ignoraret: tamen euentus postea somno illius respondit.

Anno 1542, pridie eius diei quo filia Doctōris Martini Magdalena moreretur, uidit mater, doctōris Martini coniunx, in somnis duos adolescentes pulcherrimè ornatos, ducturos filiam suam ad conuiuium nuptiale. Mane cum accederem matrem, interrogaturus de filiae suae ualetudine, narrauit mihi somnium quod habuerat præcedente nocte. Ego expauescens, nihil dicebam: sed hoc ipsum suspicabar, quod Angeli coelestes ducturi essent filiam ipsius ad coeleste conuiuium, sicut eo die accidit.

Interrogauit honestum uirum, Capitaneum in ualle Ioachimica, cuius duo filij erant abducti à Turcis in bello, an etiam in somnis eos uideret? Respondit, se minorem
sepe

ſepè uidiffe, maiorem nunquam. Dixi ei:
Videbis illum adhuc uiuere. & paulò poſt
ille eſt reuerſus.

Coniunx ualde boni uiri, Domini magi
ſtri Andreae paſtoris Ihenenſis, habuit ſo-
mniũ eo tempore, quo Imperator Carolus
V. in ſuam poteſtatem Vuitenbergam re-
digebat. Vidit enim iridem ſupra hoc op-
pidum Vuitenbergam, et Chriſtum aſtante
& manu iridem tenentem. Hoc ſignifica-
uit procul dubio, quòd Deus uoluerit nos
caſtigare, qui tamen ſua manu eam caſtiga-
tionem rexit. Quia magnum miraculum
& Dei beneficium fuit, Imperatore uſque
adeò iritato, & iritatis ſuorum animis, i-
pſum, cum iam eſſet uictor, ita ex his regio-
nibus diſcedere. Ita Deus in medijs pericu-
lis pro ſua clementia adeſt, ac euentus no-
bis tolerabiles largitur.

Cum mortuus eſſet Cancellarius ducis
Saxoniae Electoris, pater Chriſtiani Beirs,
delatum eſt illud munus Cancellarij ad ui-
rum clariffimum Doctorem Pleicard. Is,
ut erat prudens, cum diu ſecum delibera-
ret, recipere ne an recuſare tantum onus
uellet,

uellet, tandem somniauit, se sedere in quodam aulae conclauis, & plurimos serpentes dextrum suum pedem inuadere. Excitatus igitur à somno, denegauit aulicis suam operam, in isto munere obeundo.

Laboravi ante annos aliquot fluxu satis periculoso in dextro oculo, ac usus sum multiplicibus medicamentis: & tamen nihil me proficere sensi. Somniabam uero, me consulere Doctorem Philonem Medicum, qui iubebat me uti euphrasia: qua usus, statim intra biduum sum curatus.

Cum essemus in conuentu quodam, & nobiscum unà reuerendus uir doctor Ionas, ibi accepi literas, quibus mihi significabatur, Doctoris Ionæ filiam grandiorē natū esse mortuam. simulq; uetabatur ne citò illi hoc indicarem, ne territus in morbum aliquem incideret. Ego itaq; cum post prandium ad mensam sederemus læti, interrogauit: Domine Doctor, quale hodie habuisti somnium? Ille respondit: Dicam tibi liberè. Visus sum mihi domum redire ad meos liberos, ibiq; ab omnibus porrecta manu salutari, præterquam à filia

C maxima

maxima natu, quam deinde circumspiciens
 nusquam comperi. Ad hæc ego respondi:
 Verum est, D. Doctor, somnium tuum: ma-
 ior filia tua non nisi in futura uita te exci-
 piet, quia mortua est. Quo audito, intrauit
 cubiculum, & satis lachrimarum effunde-
 bat. Postea rediens dixit: Domine Phi-
 lippe, habeo tibi gratias pro consolatione,
 ac deinceps animo hilariori erat præditus.

Dormienti cuidam duo nobiles in som-
 no apparuerunt, quos uiuos agnouit, cum
 iam pridem essent mortui. Illi eum exci-
 tabant, ac promittebant nullum periculum ipse
 fore si surgeret. Quo factò, iussus est scribere
 literas, ex eorum ore dictatas. Deinde
 mandauerunt ut potenti cuidam offerret,
 & ita euauerunt: quas postea potenti
 illi obtulit.

Narratur historia de Aspasia, quòd la-
 borauerit scabie in facie, cum tamen fuerit
 eo tempore omnium uirginum pulcherri-
 ma: quam scabiem in facie nullus medico-
 rum curare potuit. Tandem ipsa somniat, se de-
 bere sumere rosas ex Veneris capite, easque
 aqua conspersas suæ maculae imponere. Id

cum

cum fecisset, rursus conualuit.

Alexandro in somnis apparuit species pō-
tificis Iudaici, hortātis eū, ut susciperet expe-
ditionē contra Asiam. Fuit angelus quis-
piam, qui fuit ei excitator ut id faceret.
Cum uenit Hierosolymam, desiliit de equo,
& prestetit reuerentiam summo sacerdoti
eunti sibi obuiam. Omnes duces miraban-
tur, quare hoc faceret? Ista species, inquit,
quam nūc uideo, apparuit mihi in somnis,
& me adhuc in patria morantem ad has
expeditiones uocauit, dicens, se mihi fore
uictorem.

Commemorat Ioānes Keifersberg, Theo-
logus quondam Argentinensis, de quadam
uenefica, quæ concionatorem, tales ludos
Diaboli reprehendere, & somnia dicere so-
litum, domum suam duxerat, probatura ei
non esse somnia. Eam igitur, cum lintre
pistorio se collocasset, obdormiuisse: ac de-
inceps gesticulatam manibus, capite & to-
to corpore, tanquam uolaret & saltaret:
quoad tandem lintre euerso, caderet in pa-
uimentum. ac non sine uulnere excitatam,
narrasse mirabilia quæ uidisset, & gessisset

¶ 2 interea

interea: sed conuictam esse tandem uulnere, quod semper fuisset praesens.

Eiusdem farinae sunt, qui in locis septentrionalibus sunt frequentes, qui uidentur sibi in lupos mutari, ac dilaniare passim pecora, duci à suo quodam principe ad horrea, ablatum inde frumentum: sed illusi, nihil reportant. Confessus cuidam fide digno uiro, Rigae in Liuonia, Lycanthropus est, se clauso carcere, in quo coërcebatur, ipso die Paschatis esse profectum ad suos, uxorem & liberos uisendi causa. per multa milliaria. Quarenti, Quomodo euasisti è carcere? respondebat: Facile. Sed magna flumina erant tibi traicienda. At ille: Transuolauit flumina. Quid dicebas tuus? Quid dicerem? circumibam protentò rostro, ut lupo, olfactu uisusq; explorans quid rerum gererent. Quare reuersus es in carcerem, semel elapsus? Tum ille: Redire necesse erat. Quis non intelligit haec esse ludibria & somnia diabolica, quibus satan illum uirum excaecauit?

Alexander obsedit Tyrum sex mensibus, & magnis adhibitis machinis, tandem expugnauit

pugnauit eam. Semel sopitus interdium, habuit somnium, in quo uidit Satyrum ante se ludentem: quem cum uelletprehendere, diu non potuit: sed tandem tamenprehendit. Aristander uerò eius uates, ab ipso interrogatus quid esset? dixit ridens, Sa Tyrus: id est, tua est Tyrus.

D E S O B R I E T A T E.

Augustinus in libro Confessionum scribit de sua matre, hanc in prima ætate mira diligentia ad sobrietatem à nutrice assuefactam esse. Neq; enim licuit ei uinum aut aquam, nisi in iusta cæna aut prandio, bibere. Nutrix interrogata, quo consilio etiam puellis aquæ potu interdiceret? respondit: Nisi ea ætate sitim perferre discant, postea matronas factas, cum copia uini sit, simili intemperantia uino se ingurgitare, qua nunc aquam bibunt. τὰ μὲν οὖν ὑδῶν ἐστὶν ἀρετῆς σωφροσύνην βροτοῖς: Id est, Virtutis enim est humane sobrietas penus.

Xenophon scribit, Socratem intemperantes in cibo & potu monuisse, ut cauerent ne uescerentur ijs dapibus, ne ue potu eo uterentur, unde lenocinijs dulcedinis

C 3 prouocatis,

prouocatis, appetentia edendi bibendiq;
 crescere posset. ὡς ἂν δὲ πᾶσι τὸ μέτριον,
 ἔδ' εὐπερβαίον: id est, Quam suauē est
 omne moderatum, & non superfluum seu
 superabundans.

Attendite, inquit Christus, ne grauetur
 corda uestra crapula & ebrietate, et curis
 huius uitae. Significat, hoc postremo tēpore
 futurā barbariem multo maiorem, quā
 antea fuit, etiam nostra memoria. Saepe
 cogito, quomodo uixerit illa familia Hey-
 delbergae, ubi etiam comites & nobiles u-
 nā cibum capiebant. putabatur tunc esse
 lautissima mensa, in qua ego etiam eram:
 sed tamen erat maior frugalitas, quā nūc
 est. Memini Capnionem, diuitem uirum,
 non pluribus quā duobus ferculis in
 prandio uti: uesperī uerò, unico erat conten-
 tus. Solebam illi adducere scholasticos,
 meos commilitones: quia delectabatur iu-
 uenum consuetudine. Doctiores mecum
 ibant propter bibliothecam: habebamus e-
 nim pulcherrimam bibliothecam, ubi ui-
 debamus ueterum monumenta. Visa ad
 libitum bibliotheca, postea hortum acce-
 dentes,

dentes, lusu aliquo nos recreabamus. Sic igitur semper ipse erat contentus duobus ferculis, aut ad summum tribus in prandio: & uesperi unico. Ipse bibebat loram: nobis non permittebat bibere eam, sed dabat nobis uinum.

Nos adolescentuli omnes eramus contenti tota septimana duobus cantharis uini, ita ut quisq; in prandio haberet octauam partem mensurae, tantundem in coena. Sic ego uixi, & multi alij: & tamen fortassis non minus pulchri sumus, quam illi qui totum cantharum uno hastu ingurgitant. Si essem in illis locis, adhuc ita uiuerem.

Post pugnam Ducis Saxoniae Electoris Ioannis Friderici, factam ad Mulberg, in qua multi nobiles sunt capti, dixit mihi quidam, qui tres dies ieiunauerat, quibus nihil comederat neq; biberat, se tunc tam bene dispositum fuisse, quam nunquam antea fuerat in tota sua uita: quia nunquam fuerat sobrius per multos annos. Corpus uero alioqui non egrotum, multo melius facit omnia officia, & multo rectius etiam dormit, quando non adest cruditas:

ut nobis omnibus satis bene constat.

Spartæ fuit consuetudo, ut fungentes officio magistratus, per id tempus à uino abstinerent. Existimo etiam inde uenire illud, quòd Turcici Imperatores non bibunt uinum.

DE INTEMPERANTIA & ebrietate.

Plato in epistola quadam ad Dionis propinquos, de sua in Siciliam peregrinatione sic scribit: Vita illa beata, quæ ferebatur plena Italicarum Syracusanarumque mensarum, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri, neq; unquam pernoctare solum: cæteraq; , quæ comitantur hanc uitam, in qua sapiens nemo efficitur unquã, moderatus uerò multo minus.

Pittacus Mitylenæus tulit legem, ut si quis per temulentiam aliquid sceleris commisisset, duplo grauiore pœna plecteretur: quòd causa ipsa, quæ eum ad peccatum impulisset, grauius etiam peccatum esset.

In conuentu Ratisbonensi, cum uinum ualde bonum cresceret, & multi Germani ex longioribus computationibus eo anno

more

morerentur, ueniebant quidam ad Imperatorem Carolum V. petentes ut legem sanciret contra compotatores. Respondit ijs Cæsar: Quid faciam? Tantum efficiam apud Germanos, prohibendo ebrietatem, quantum si Hispanis prohiberem furta.

Venerant huc ex Torga duo principes laudatissimi, Dux Ernestus Luneburgensis, & Henricus Megalopolensis. Ernestus dicebat: Domine Doctor, uolumus omnes esse Christiani, sed non possumus deponere illud uitium helluationis. Doctor Martinus respondit: **Darzu solten die herren thun.** Voluit dicere, Principes deberent curare, ut tolleretur istud uitium. Assidens ei dux Henricus, inquit: Hoc facimus Domine Doctor, denn wenn wir herrē nicht darzu thetten / so wer es lengest abgangen.

Gregorij Nazianzeni contra ebrietatem uersus, quem omnes Iuuenes scire debent.

Οἶνος παρθενηκῶν δὲ χόλος πλείου δδιν ὀνδ-
στος, non rectè exponitur sic: Ebrietas est
magis dedecus quàm ira. non enim est cou-

C 5 paratio

paratio ebrietatis & iræ. Sed dicitur de ira
alterius. ut sententia sit: Maius dedecus est,
quàm cui alij satis irasci possint. Iuuenalis
inquit: Quid enim Venus ebria curat?

COLL.

Species ebrietatis.

Bis sex, credatis, sunt species ebrietatis:
In multis primus sapiens est, alter opimus.
Ternus grande uorat, quartus sua crimina plorat.
Quintus luxuriat, sextus per numina iurat.
Septimus contendit, octauus singula uendit.
Nonus nil celat, quod habet sub corde reuelat.
Somnum denus amat, uomitumq; facit duodenus.

In Salinis Doctor quidam medicinae mi-
nimè curabat temperantiam, quæ præcipua
est medica uirtus: ipse (inquam) & alius
quidam Iuris prudentiæ Doctor, unà fortè
ad comptandum sedebant. Cum autem diu
potassent, sicut Doctor Iuris prudentiæ plu-
rimum potare assueuerat (bona laus scili-
cet Doctoris) medicus procidit in mēsam.
Cum autem Iuris consultus putaret eum
dormire, ideoq; excitare uellet: ibi primùm
animaduertit ipsum esse extinctum. Hæc
sanè egregia sunt et doctoralia certamina:

It

Ist schad / daß nit Theologi sein
 gewesen. Fuit uerò unus Iuriscon-
 sultus, alter medicus.

Concessi sunt bibentibus tres haustus:
 quorum primus est restringende sitis cau-
 sa: secundus, somni & salubritatis: tertius,
 hilaritatis causa (hic per hilaritatem non
 intelligo ebrietatem, quia non debes bibere
 ut fias ebrius) postea quartus est furoris &
 ebrietatis, ab hoc planè abstinendum est.
 De hac enim re multa ueterum dicta ex-
 tant, sicut & hoc est:

Sint tempestiuae coenae, laetaeque, breuesque. Vos aut
 econtra hanc sententiam inuertentes, totas
 noctes potatis. Insuper etiã nihil boni bibi-
 tis, læditis uestra corpora. potus debet ui-
 tae, somno et salubritati prodesse. Debet eti-
 am exhilarare, praesertim nos seniores: o-
 portet & somni causa, etiam cum non si-
 timus, aliquando pitissare, ut facilius obre-
 pat somnus, aut retineri somnus possit.
 Hoc uerò est bibere salubritatis causa. Po-
 stea additur haustus hilaritatis causa, si
 quis bono adsit amico: tunc demum enim
 conceditur. Sicut nuper dicebam ad Stige-
 lium

*lium Lipsiæ: Poeticum haustum esse, de bo-
no corde bonum uinum mediocriter bibe-
re. In loco igitur paulo hilarius bibere,
dummodo mediocritatem non excedat,
non est turpe, aut illicitum. Quia Deus
uult haberi honorem corpori. Sic omnia
procedunt ex hoc principio, HABETE
honorem corpori: id est, non perditte cor-
pora uel nimium abstinendo, uel ingurgi-
tando immodico cibo aut potu. Vtrumq;
membrum curandum est: honos est haben-
dus corpori, ut sit organum Dei, uitando
utrumq; extremum, ne uel superfluitate uel
immani abstinentia lædatur. Ex hoc prin-
cipio procedunt hæ uirtutes: temperantia,
sobrietas, & id genus reliquæ.*

*Bibitur aliquando plus cereuisiæ quàm ui-
ni, quia est tenuis. Quanquã credo nostros
Germanos ueteres fuisse robustissimos
homines, & habuisse ualde bonam cereui-
siam, quæ fuit saluberrima, auxit sangui-
nem eum q; optimum generauit. Bonus &
salubris potus est cereuisia rectè cocta, si-
cut olim habuimus ante 30 annos. Iam
corpora corrumpuntur, quia potus est de-
terior,*

terior, res profectò deploratione digna. Magistratus exugunt non tantùm marsupia, sed etiam robur & sanguinem subditorum. nam hæ subditorum exactiones efficiunt, ut non possit amplius bona cereuisia coqui. Non dico maledicendi causa, sed deploro tantum illas communes & publicas calamitates. Mihi non minus quàm alijs æquo animo ferendum est, publica cū sit calamitas. Ruunt enim regimina in deterius: quod deploremus.

Lantgravius in conuentu quodam manè uenit ad Doctorem Pontanum, & dixit: Domine Doctor Pontane, præbe mihi manum tuam. Pontanus respondit: Quid? Vis'ne me capere? Lantgravius: Non uolo, inquit, sed uolo tibi aliquid præmittere. Ibi cum porrexisset ei manum, dixit: P. omitto tibi, quòd non uelim ita posthac potare uesperis. Nam inter potandum multa liberius dicimus, quorum nos postea poenitet.

Parisijs, quando purpura præparatur, tunc artifices inuitant Germanicos milites & studiosos, qui libenter bibunt: &

cis

eis præbent largiter optimum uinum, eâ conditione, ut postea urinam reddant in illam lanam. Sic enim audiui à studioso Parisiensi.

COLL.

*Comes de Shuarzenburg propinās alicui Domino bonum haustum, dixit: **Es gilt ein Lucherischen druncth.** Ille non satis dictum assequens, querit de illo hausto. ibi Comes dixit: **Die Lucherischen sehen auf den grundt.** sic ego totum poculum exhauriam, bis ich den grundt lehr sehen than.*

Ante annos aliquot crescebat ualde bonum uinum, anno uidelicet 40. quia erant magni estus. Computabantur eo anno in ducatu Vuirtebergenſi à consiliarijs Ducis 400 homines, & amplius, qui erant interfecti in conuiujs ab autumno usq; ad primam Dominicam quadragesimæ.

Hispanus quidam, cum Imperator Carolus V. bellum inferret Germaniæ, dixit: Nihil aget uobiscum de religione, quia scit uos esse ebrios. Vult igitur prius uos sobrios facere: id est, castigare: & postea aget de religione.

Pardi

Pardi & pardales non capiuntur nisi inebriati uino, quod olfacientes ueniunt (in illis enim locis ponuntur cymbæ plenæ uino) & auidè hauriunt, posteaq; concumbunt: & ita sopiti uino & Venere, capiuntur. Sobrij uerò non capiuntur: quia tanta sunt celeritate, ut omnia tela possint excutere. In prophetia Danielis, Macedonici reges comparantur pardali. Talis enim fuit Alexander Magnus, & pater eius Philippus, & alij acerrimi uiri, qui se tandem uoluptatibus dediderunt.

M E D I C A M E N =
T O R V M O M N I V M, QVAE
 nostro tempore ad publica munia, & in communi practiciantiũ sunt usu, atq; in officinis extant, *Tabule breuissimæ: ex antiquorum Medicorũ præscripto, cum ijs qui Medicum opus factitant, tum Pharmacopœis uel maxime utiles ac necessariae.*

LIBELLVS
DE SYRVPIS, VNVMQVE M-
libet humorem concoquentibus,
Tabula prima.

Pituita,	Clementia,	Aqua	Mel ros.	Foeniculi
			Oxymel S.	Apij
Valentiora	Clementia,	Aqua	Oxymel comp.	Absynthij
			Sy. acetosus.	Salviae
Preparant	Clementia,	Aqua	De duab. radicib.	Nepetae
			De quinque rad.	Asparagi
Bileflua,	Clementia,	Aqua	Oxymeli scyllit.	Menthae
			Sy. de stœc.	Petroselini
Preparant	Clementia,	Aqua	Syrup. violaceus	Decoc. rubea
			ros. ex infusione	Violarum
Bileflua,	Clementia,	Aqua	de succo ros.	Endiviae
			de endiua	Acetosae
Valentiora	Clementia,	Aqua	de cichorio S.	Cuscutae
			de cicho. cū rhab.	Lactucæ
Preparant	Clementia,	Aqua	de suc. acetos.	Portulacæ
			de agresta	Nymphææ
Bileflua,	Clementia,	Aqua	de Nymphæa.	Cichorij
			Oxysaccharum.	Plantagi.
Valentiora	Clementia,	Aqua	Syr. de granatis	Solani.
			de limonibus	
Preparant	Clementia,	Aqua	de acetositate citri	
			Rob. de ribes.	

Bilem

Bilē atrā	Cle- men- tio- ra,	{	Mel ros.	{	Meliffæ
			Sy. de lupulis		Basiliconis
			Sy. de fumaria		Lupulorum
			Sy. de bysantijs		Fumariæ
			Oxymel S.		Absynthij
	Va- len- tio- ra,	{	Oxymel cōpos. Aquæ	{	Boraginis
			Sy. de buglossa.		Buglossæ
			Sy. de thymo		Scolopendriæ
			Sy. de epithymo		Maioranæ
			Sy. de pomis		Florum sambuci
	{	Sy. de calamento	{	Florum genistæ.	
	{	Sy. de scolopendria.			

Syrupos hodie practici aquis distillatis cōmiscere solent, & ita potandos præbent, obseruantq; ut sit dupla aquarum mensura ad unam syruporum. Syruporum autem & aquarum mixtionis quantitas non transcendere debet unc. iij. Exhibentur uerò omnes Syrupi magna ex parte summo mane: interdum etiam uesperis, circa ingressum lecti, illi potissimum, qui somni conciliandi gratia sumuntur.

D DE SYRV

DE SYRVPIS ET AQVIS

cuilibet membro appropriatis,

Tab. I I.

Syr- rupi con- co- que- tes pi- tui- tam in	Capi- te,	{ Mel ros. Sy. de stœchad.	Aque	{ Saluie Betonice Maiorane Rorismarini
	Tho- race,	{ Mel uiol. Sy. de hyssopo Sy. de prasio Sy. de calamento.	Aque	{ Scabiose Capilli Ven. Hyssopi Saluie Enule cãpa.
	Ven- tricu- lo,	{ Mel ros. Sy. de mentha Sy. de absynthio.	Aque	{ Menthe Absynthij Melisse Fœniculi.
	Ieco- re,	{ Sy. de absynthio Sy. de eupatorio Oxymel S. Oxymel compos.	Aque	{ Cuscutæ Cichorij Absynthij Apij Eupatorij.
	Lie- ne,	{ Sy. de eupatorio Sy. de thymo Sy. de calamento Oxymel S. & cõpos.	Aque	{ Cuscutæ Genistæ Scolopend. Calamenti Buglosse.

MEDICVS:

78

Reni- bus,	{	Sy. de duabus radic.	Aqua	{	Asparagi
		Oxymel. compos.			Saxifragiæ.
		Oxymel S.			Fœniculi.

Vtero,	{	Sy. de arthemisia	Aqua	{	Arthemisiæ
		Sy. de rubea tinctorum			Matricariæ
		Oxymel S. & cōpos.			Melissæ
					Nepetæ
					Fœniculi.

Capite,	{	De nymphæa	Aqua	{	Lactucæ
		De papauerè.			Plantag.
					Nenuphar.

Conco- quentes bilē fla- uam in	{	Sy. viol.	Aqua	{	Hordei
		De iuiubis			Viol.
		De liquiricia.			Capill. Vc.
		Iulep. viol.			
		De papau.			

Vētri- culo,	{	Acetosæ	Aqua	{	Lactucæ
		Sy. myrtillorum			Cichoriij
		De cidonijs			Acetosæ
		De agresta			Plantag.
		De succo acetosæ.			Ros.

D 2 lecore,

Ieco- re,	{	Sy. de succo endiuie	Aque	{	Endiuie
		De cichorio cū rhab.			Acetose
		Acetof. S.			Cichorij
		De bysantijs.			Portulacæ.
Lie- ne,	{	Viol.	Aque	{	Endiuie
		Acetof. S.			Buglossæ
		Sy. de duabus rad.			Boragin.
					Scolopend.
Reni bus,	{	Sy. acetof. S.	Aque	{	Endiuie
		Acetof. compo.			Maluæ
		Endi.			Sem. cōm. frig.
		Violarum.			Solani.
Atrā bilē in	{	Capi	Aque	{	Melisse
		te,			Basiliconis
					Fumariæ
					Boragin.
Vetri- culo,	{	Mel ros.	Aque	{	Buglossæ
		De thymo			Scolopend.
		De epithymo			Maioranæ.
		Oxymel.			
Hepate et Liene	{				

DE MEDI

MEDICVS.

89

DE MEDICAMENTIS PUR-
gantibus in forma liquida, unumquemlibet
humorem. Tab. III.

		Clemen- tiora,	{ Hiera picra Gal. Agaricus Turbith Diaphœnicon.
Purgāt	Pitui- tam	Valen- tiora	{ Electuarium eiescoph Electua. Andum Diacytoniten Diacarthami Benedicta.
		Clemen- tiora	{ Castia fistularis Manna Diaprunis sim. Catholicon Rhabarbarum.
Purgāt	Bilem flauā	Valen- tiora,	{ De succo rosarum Diarhabarba. N. Diaprunis soluti. Stomachum laxati. De psyllio Catharticū imperiale.
			D 3 Atrans

ca.

l.

frig.

s

l.

.

DI

LIBELLVS

Atram bilem,	{	Clemen-	{	Cassia fistularis
		tiora,		Diacassia
				Diasene leni.
				Catholicon.
	{	Valen-	{	Confectio hamech
tiora,				Electuarium de epithymo
				Diacitoniten.

A' mitioribus' semper inchoandum erit, quæ aluum le-
uiter mouent, atq; sine tumultu exonerant: quorum dosis
erit ad unc. ʒ. Si de paulò autē ualidioribus, drachmas sex
hodie, aut paulò plus minus' ue, pro ætatis, sexus, anniq;
temporum ratione, & pro sumentis uiribus practici ex-
hibere solent. Sumuntur autem omnia medicamenta pur-
gantia summo mane, cum uentriculus cibo-
rum copia non grauetur.

Educentia

DE MEDICAMENTIS PVR-
gantibus solidis, siue in forma pilulari.

Tab. 4

Edu- cen- tia	Cle- men- tio- ra,	{	Azaircth	} à capite.
			De hiera S.	
			Elephantinae, a stomacho.	
	Pitui- tam,	{	De hiera cum agarico	} à capite
			Cochia	
	Va- lètio- ra,	{	Indæ	
			Artheticae, à iuncturis	
			Fœtidae, à capite.	
			Lucis, ab oculis.	
			De hermod. à iuncturis.	
Fla- uam- bilè,	Cle- men- tio- ra,	{	De rhabarbaro, ab hepate.	
			Sine quib. à capite etiã pituitã educũt	
			Communes, siue pestilentiales.	
Va- len- tio- ra,	{	Aggregatiuæ, à toto.		
		Aureæ, à capite, ut etiam Arabicae &		
		Azaircth.		
		{	De aloe.	

Atram bilem	{	Clemē-	{	Indæ	} ab Hepate
		tiora		De fumo terræ.	
	{	Valen-	{	De lapide lazuli	
		tiora		De lapide armeno.	

Pilule quæ ad caput expurgandum hodie exhibentur, ceteris maiores esse debent: quò diuitius uentriculo immorata, potentiùs ad se noxios humores trahant: & hæ uespere duabus aut tribus horis à cœna sumuntur. Quædam minori forma parantur, ut sunt elephanginæ & communes dictæ, ut statim in uentriculo dissoluantur. Parum purgant, sed uentriculum magis confortant: & illæ solent exhiberi duabus horis ante cœnam. Quæ uerò ad aluum deijciendam, mediocri forma debent esse, & diluculo summo exhibentur. Dosis aut pilularũ, raro drachmã unã excedere debet, nisi in corporibus expertis. Volutantur in puluere uel cinnamomi, uel liquiriciæ: nonnunquam etiam auro obducuntur, ut minori molestia accipi possint.

DE BOLO

D E B O L O P V R -
gatorio .

Bolus purgatorius, id est buccella, quantum bucca una uice capere potest, diuersis formatur modis. Aliquando ex simplicibus medicamentis, interdum ex antidotis purgantibus liquidis, quæ excipiuntur saccharo. Nonnunquã etiam ex solidis antidotis, adiectis pulueribus & speciebus, ad uehementiam quorundam corrigendam, atq; syrupo, uel alio liquore excipiuntur, & in formam boli reducuntur. Quantitas autẽ boli nunquam transire debet uncias duas. nam una uice deuoranda erit.

D E I N F U S I O N I B V S,
decoctis, clysteribus, & suppsitorijs.

Tabula v.

Infusio hodie dicitur liquor, in quo medicamenta parum trita, uel puluerisata, uel solida, etiam integra macerantur, absque ulla decoctione, per horas plures, noctem totam, biduum, uel triduum, pro natura medicamenti, ut uirtus eius tota in liquorem trahatur & transeat. Diuitibus & delicatis exhibentur, eo quòd gratiores sunt huiusmodi potiones purgatrices, quàm ipsa solidorum substantia. citius etiam distribuuntur liqui-

D 5 dt,

da, quàm crassat. Oseruādū est quoq; diligēter, ut
semper medica mentis purgantibus adijciantur,
quæ uehementiam eorum corrigere possint: &
quanto tempore maceranda sint. Hodie duodecim
horas, nonnunquam integram noctem & diem
macerantur, quæ macerata ualentius colando ex-
primuntur, aut per colum rarius, ut per manicam
Hippoc. transmittuntur. nonnunquam à nonnul-
lis medicamenta purgantia liquida & syrupi, ut
gratior fiat potio, ijs commiscuntur: alij alterant
saccharo, aut cinnamomo, ut patiens se medica-
mentum sumpsisse nesciat. Aliquando uice infu-
sionis, iuscule aliquo supradicta medicamenta no-
dulo ligata incoquimus. Quidam hodie iuxta hu-
morum redundantiam, decoctum pro medicamen-
tis purgantibus parant: ut si pituita redundat, è
semimibus atq; radicibus, quæ lentos & crassos hu-
mores incidunt, & obstructions liberant: si bilis
flaua, è uiolis, lactuca, cichorio, & eiusmodi quæ
quæ bilis acrimoniam refrenant, decocta faciunt.
Primus modus est hodie magis in usu.

Medicamenta quæ infunduntur seu maceran-
tur liquore aliquo, sunt:

Agaricum,

Agaricum, Dosis est ad. 3. v.

Senna, Dosis ad. 3. vi.

Rhabarbarū, Dosis ad. 3. iiij. v. aut sex.

Turbith ad. 3. i.

Scammonium ꝰ. s. uel grana iii.

Hermodactylus.

Myrobalani ad 3. iiij.

Tamar indi ad 3. ij.

Psyllium ad unc. i. sicut fumus terræ.

Aloë, ad 3. ij.

Et alia permulta su-
per cineres calidos
tēperantur aliquan-
diu humore siue li-
qu ore idoneo, ut uis
uehemēs corrigatur.

Agaricum est familiaris medicina, ubi cor-
recta fuerit, corrigitur autem cum oxymelite scyl-
litico, aut sale gemmæ, uel zingibere, semper ad-
miscendo tertiam partem: ꝗ quia uentriculo ad-
uersatur sua leuitate, debet admisceri aliqua me-
dicina stomachica: sicut Cinnamomum, Garyo-
phy. Mastix, aut calamus aromati. Dantur binæ
drachmæ cum oxymelite, uel melle ros. macera-
ti. dosis ad. 3. 5. Potest dari in forma liquida, aut
pilulari, uel pulueris.

Senna corrigitur cū zingibere, uel datur cū iu-
re gallinæ, pulli, uel carniū, absq; trituratione.

Rhabarbarū corrigitur cū tertia parte spicæ
nardi, aut cinnamomi, uel iunci odorati, aut masti-
chis. Datur cū sero lactis, aut succo cichorij, uel cū
decoctione purgāte bilē flauā. Maceratur in iisdē
decoctis, aut in aquis distillatis, idq; in æstate: hye-
me uerò in uino albo optimo. In substātia datur
ad. 3. iiij. usque.

Turbith.

Turbith corrigitur cum subdupla, aut tertia parte zingiberis. Datur cum Melle ros. aut Consuol. uel passularum decocto, pondere drachmæ unius, aut paulo plus, pro sumentis uiribus. Pituitam glutinosam purgat, longis morbis medetur.

Scammoniū, id est diagrydium, corrigitur decoquendo in citonio. Admiscuntur ex ijs quæ iucundum spirant odorem, & stomachum confortant: ut Anisum, mastix, thymus aut pulegium, &c. Datur per se cum melle, aut ptissanæ cremore, uel cū aqua myrobal. citrinorū, cum saccharo uiol uel ros. syrupo. Alij macerant in oleo uiolato: tunc absque noxa deorsum uergit. Dosis est ad scrup. 1.5.

Myrobalani, quorum genera sunt quatuor: citrina, cepula, inda siue nigra, & emblica. Citrina, bilem flauam: nigra, atram: cepula, pituitam detrahunt: uentriculum & intestina sua adstrictione roborant. trita, uista, aut elota, corriguntur cum saccharo, amygdalis dulcibus, passulis, semine anisi. in forma potabili dantur cum decoctione cōmuni, uel sero caprino. Citrini dantur cum decoctione purgante bilem flauam: nigri, cum ijs quæ atram bilem: alij, cum ijs quæ pituitam. quorum dosis ad drach. iij. aut iiij. trita.

Tamarindus, noxas omnes à calore natas mitigat. Datur ad febres ardentes cum rhabarba. & cassia.

caſſia. Doſis eſt unc. 1. Cōtunditur, contuſus in aliquo liquore miſcetur, ut in hepatis paſſ. aqua endiuæ: uentriculi, meniba. deinde colando exprimitur, ut aliquid ſubſtantiæ eius extrahatur.

Aloe datur ijs qui capitis doloribus à uentriculo afficiuntur: necnon laborantibus oculorum ſuffuſionib. Doſis eſt ad. 3. ij. ex aqua mulſa.

Polypodium. eius radicis purgatæ, dantur 3. ij. ex aqua mulſa. Alij cum odoratis corrigunt eius uim, ut cum zingibere, ſem. aniſi, gariophillis, cinnamomo, & ſimilibus. Aluum deijcit contra moleſtiam in gallinaceo iure, tum in ptiffanæ cremore radix cocta.

Epithymū datur adultis tuſum, & cribro excuſſum, ℥. v. aut. 3. ij. cum paſſo, uel aceto mulſo: adiecto pauſillo piperis, uel ſalis gemmæ. parum decoquitur.

Elleborus niger corrigitur cum ſeminibus odoratis: datur ex paſſo, aut aceto mulſo, ad ℥ iij.

Hiera picra, multum de ſe debilis: per ſe enim data nō operatur, niſi in debilib. Poſt eſt dari in portione: ſed propter eius amaritudinē præſtabit potius dare in forma pilulari, quāuis in portione potētius operetur: datur in portione ſecurè ad unc. 5.

Mezercon, *Eſula*, & huiusmodi, macerantur in aceto, ut deponant acrimoniam.

Armenius lapis, quo pictores utuntur, datur ad ℥ iij.

D E

Decocta parantur ex seminibus, folijs, radicibus, & plantarum floribus Folia & flores manipulis: fructus, numero: radices & semina, pondere aestimentur. Radicum quantitas unc. iij. ad summum quinque: foliorum, fasciculorum manualium quinque: seminum. 3. iij. aut sex: florum, manipulorum quatuor non excedat, aquæ mensura, in qua decoquuntur suprascripta, libras tres non debet transire. Ceterum cuiuslibet libræ aquæ, libra semis sacchari & mellis admisceatur. Si uero decoctionem odoramentis, ut iucundior fiat, parari opus fuerit, cuiuslibet libræ decocti 3 ij. odoramentorum commiscenda erunt.

DE CLYSTERIBVS.

Clysterium uaria sunt genera: ad quorum compositionem, quatuor rebus opus est. Primum aliquo liquore, ut pisorum, cicerum, pulli, gallinæ, capi, castratorum, uel aliarum carniū aut decocti, iuxta morbi naturam uariari solet. aliquando enim abstergendum, adstringendum, glutinandum, &c. Secundò, medicamenta purgantia requiruntur, quæ duplo pondere dantur ad ea quæ deuorantur. Tertio, sunt olea & pinguedines, quæ etiam pro morbi diuersitate uariantur. Quarto, salis genera, ut facultatem excretoriam excitent. præterea aliquando mel, aut saccharum, aut butyrum, aut uitelli ouorum, prout morbus postulat, adiunguntur.

M E D I C V S.

99

adijciuntur. Estq; communis regula, quod ad iuris decocti, uel alterius, libram unam, oleorum unc. iij. uel iij. pinguedinum, mellis, butyri, sacchari unc. i. aut s. uitelli ouorum duo, aut tres: salis uero. 3. i. plus minus' ue. Clysterium quidam sunt debiles, quibus utimur in febribus, & in ijs qui longo morbo debilitati, senibus & intestinorum torminibus: uehementiorib. & acrib. in morbis frigid. longis, & qui exitiale uenenū sumpserunt.

Herbae quinque communes,	{	Malua	} Singulorum quantitas potest esse M. i. decoquantur ad tertias, et co- lo diffundantur, accipiaturq; iu- ris decocti lib. i. medullae cassiae unc. i. adijcitur interdum Hierae picrae unc. s. cum mellis rosa. 3. iij. olei unc. iij. & salis 3. i.
		Althaea	
		Mater uiol.	
		Atriplex	
	{	Mercurialis	}

Clysteres injici possunt omni tempore, modo duabus aut tribus horis, uel longius a cibo adhibeantur.

D E S V P P O S I T O R I I S.

Suppositoriorum tria sunt genera. Quaedam leuia: & ista nobis sunt familiaria. fiunt enim ex radice betae, caulis, uel mercurialis, lardo, casco, stercore humano exiccato, melle perunctis, suillo adipe sal consperso, ficu inuersa, & butyro, adiecto sale. Quaedam uero mediocria, & fiunt e ui-
tello

tello ovi, croco, additis melle & sale, uel quæ è sale & melle componuntur. Quædam sunt uebementiora, ut quæ recipiunt scammonium, euphorbium, elleborum, & huiusmodi pulueres, quibus magna necessitate utimur in morbis magnis. Danda est opera, ut drach. uni specierum & salis, unc. i. mellis addatur. Pulueres triti & cribrati, cum melle cocto aut cera & oleo, donec in unum coeant, miscentur. Dum subiiciuntur, prius oleo, butyro, aut alia pinguedine illita esse oportet. Si uoluerit medicus fortificare uirtutem expulsiuam, subiiciat suppositorium Luna in signis existente frigidis: sicut in Cancro, scorpio, & piscibus.

DE SPE-

DE SPECIEBUS AROMATICIS
sive confectionibus, unam quamlibet
partem roborantibus. Tab. 5.

Respiciunt	Caput	Frigi.	{	Diarhodon abbatis	} Ad cerebri passiones ca- lidas.
			{	Diacoralli	
			{	Manus Christi	
	Caput	Calid.	{	Diambre	} Apoplexia, epilepsia, et affectibus melancholi- cis medetur.
				Mithridatum	
				Diamarg. calidum	
				Electu. pliris arcotico	
	Thoracē	Frigi.	{	Tragacanthum frigi.	} Distillatio- nibus ad pe- toralia ca- lidis exhi- bentur.
				Diapapauer	
		Calid.	{	Diapenidion	} Ad thoracis et pulmonū uitia, ut spu- ta lēta, cras- sa, in pecto- ralibus con- tenta.
Tragacanthum calid.					
Diacalamentum					
Calid.	{	Diaprasium	}		
		Diatriis Salomonis			

E Respi-

LIBELLVS

Respiciunt	Vētri culū,	Ca lid.	Rosata nouella	} Ad prauam uētriculi co ctionē, fla- tus, acidōsq; ructus.
			Aromaticum ros.d.G.	
			Aromatici garyoph.	
			Diatrion pipereon	
			Diagalanga	
			Dianisum	
			Diacyminum	
	Cor,	Fri gi.	Triasantali	} Aduersus uē triculi & iō cinoris calo rem.
			Diarhodon abbatis	
			Diacitoniten	
Cor,	Fri gi.	Manus Christi	} Deiectis ut- rib. et febri- bus ardētib. medentur.	
		Diamarg.frigid.		
		Diacoralli		
Cor,	Ca lid.	Diamarg.calidum	} Aduersus cordis pal- pitationem.	
		Cōfectio de musco dul.		
		Diambra		
		Diacameron		
		Elec.leticia Gale.		
		Rosata nouella		
Cor,	Ca lid.	Mithridatum	} Hepar	
		Theriaca		

Hepar

M E D I C V S.

103

He- par	Frigida	{	Diarhodon abbatis	}	Aduersus iocinoris calores.
			Triasantali		
	Calida	{	Dialacca	}	Ad iocinoris & lienis obstructions, ac aquam intercutem.
			Diacurcuma		

Componuntur magna ex parte confectiones è speciebus multorum antidotorum, adiectis quibusdam nouis & recētibus. Vocantur hodie à nostris practicis rotulae seu tabulae: quoniam formam orbicularem accipiunt. Quae uerò forma sunt longa, morselli & lozengiae dicuntur. Modus exhibitionis 3. i. s. aut 3. ij. pro sumentis habitu & affectu. Dantur diluculo et uesperis, tribus aut quatuor horis à coena elapsis.

DE CONSERVIS SIVE HODIE
conditis uocatis, nec non & trochiscis atq;
eclegmatis. Tab. 7.

Respi- ciunt	Caput	{	Anthos	}	Aduersus comitialem morbum, apoplexiā, & alia capitis & neruorū frigida mala.
			Rosmarini.		
	Frigi.	{	Acori	}	Ad uapores in cerebri irrepētes reprimendos.
			Lauandulae		
		{	E bethonica	}	
			E pœonia.		
		{	De nenuphare	}	
			Rosarū E prunella		
		{	Violarum.	}	

E 2 Respi-

Respiciunt	Tho- racē	}	Enule campanæ	}	Ad uiscida & lenta spu- ta è pectoralibus edu- cenda.
			Capilli Veneris.		
	Cor	}	Boragin.	}	Palpitationi, melancho- licis, & tristibus auxi- liantur.
			Buglossæ		
			Acetosæ.		
	Ven- tricu- lum	}	Absynthij	}	Ventriculum firmant, concoctionem iuuant, orisq; suauitatem effi- ciunt.
			Gingiber conditū		
			Acorus conditus		
			Saluiæ		
			Citria condita.		
Rosarum					
Cichorij					
Acetosæ					
Cotonea condita					
De nenuphare.					

Nullus in ijs sumendis præscriptus est modus: usus hodie seruat, ut mane & uesperis nucis iuglandis quantitate exhibeantur. nonnunquã his admiscetur pulueres aromatici, & cum saccharo uel syrupo appropriato, mixtura quam uocant, conficitur.

DE TRO-

DE TROCHISCIS.

Tro- chi- sci	Aperi- tiui,	{ Derhabarbaro }	} Ad hepatis obstructio- nes & febriū horro- res, quos pituita creat, necnō aquā intercutē.
		{ De eupatorio }	
		{ De myrrha. }	
	Alke- ket. Cōstri- ctiui,	{ De spodio }	} Ad febres ardentes, io- cinoris calefactionē, atque uentris proflu- uium.
		{ De uesticaria }	
		{ De terra Lēnia }	

Trochisci, cū usus postulat, triti ex aqua aut uino, aut alio quouis liquore ebibendi exhibentur. Nonnunquam antidotis, saccharo, pilulis, clysteribus, unguentis, alijsq; huiusmodi cōmiscuntur. Trochiscorum, qui sine aliorum medicamentorum mixtione sumuntur, dosis non debet transire ʒ. i. uel ʒ. i. s. & ʒ. 2. quorum compositionem opium ingreditur. ʒ. i. aut ʒ. s. dantur.

DE LOCH, SIVE ECLEGMATIS.

Mitio ra,	{	De pino Me.	} Tussi diutur- næ & asthma- ti medentur.
		De pulmone uulpis Me.	
		De caulibus Gordonij.	
Loch	{	Valē- tiora,	} Asthmati antiquæ à crassis et uiscidis hu- moribus auxiliatur.
		{	
	{	Frigidū. { De papauere.	Tussi à caliditate & siccitate subuenit.

Possunt sumi omni hora, præter loch de papauere, qui datur hora post coenam.

DE STVPEFACIENTIBVS, SOMNUM prouocantib. & de ijs quæ uomitū prouocant, Tab. 8.

Stupefacientia & somnū prouocantia, interius sumēda.	Mitiora	Sy. uiolaceus	Vehementiorib. nō nisi maxima necessitate utēdum est: neq; cōtinuis dieb ⁹ , sed ex interualis talia sunt dāda. Dosis est à ʒ ij. usq; ad ʒ. i. cū syr. ros. Consultius est primò his quæ extrinsecus admouētur, uti (scil. ut tēporibus illinantur) quæ intra corpus sumuntur.	
		Syrupus de papauere		
		Succi		Lactucæ
				Semperuiui
				Solani
	Valentiora	Conserua		Portulacæ
				Cicutæ
		Violarum		
		Nymphææ		
		Philonis antidotū		
Athanasia				
Dialibanum				
Diacodyō Micleta				
Exterius admodum	Oleum uiolaceum	Vehementiorib. nō nisi maxima necessitate utēdum est: neq; cōtinuis dieb ⁹ , sed ex interualis talia sunt dāda. Dosis est à ʒ ij. usq; ad ʒ. i. cū syr. ros. Consultius est primò his quæ extrinsecus admouētur, uti (scil. ut tēporibus illinantur) quæ intra corpus sumuntur.		
	Oleum mandrago.			
	Vnguentum populeonis			
	Decoctū corticis mādrago.			
	Semen hyoscyami			
	Lac muliebre			
	Semen papaueris			
	Decoctum salicis			
Opium				
Anethū uiride in oleo coctū				
Cauesendum		sumuntur.		

Cauendum aũ, tne unquã mēbris principalibus, ut cere-
bro, cordi, iccori adhibeantur: neq; pueris, senioribus, gra-
uidis, ac alijs imbecilioribus applicentur.

Mitiora simpli- cia, uo- mitũ eli- cientia	{ Aqua calida Hordei decoctum Ficuũ recentiuũ lōga comestio Oleum crudũ digitis aut pen- na in os dimissum.	} Sumuntur cum unctuosis, uel sine.
Medio- cria	{ Atriplicis semen & radix Semen { Raparum Nasturtij Eruca Melonum Cucumer asininus Nasturtium Radix bethonica.	} Ista in aqua de- coquũtur, et cũ oleo uel un- ctuosis assumũ- tur.
Compo- sita	{ Sy. acetosus. S. & compos. Oxymel. Hydromel.	} A cibo sumun- tur ad unc. iij. Sumpturis ista uehementiora,
Valen- tiora	{ Radix raphani, & semẽ eius Cepa, & semen eius Baurach Vterq; elleborus Radix cucumeris syluestris Flores sparti Nux uonica.	} confert presu- mere paucũ ci- bum: neq; hæc imperari debet nisi ubi strãgu- latus suspicio imminet.

E 4 Aduertens-

Aduertendum, potiones quæ uomitus ciendi gratia bibuntur, tepidas, affatimq; sumendas esse.

DE ERRHINIS, MASTICATORIIJS, ODORAMENTIS, & SUFFUMIGATIONIBUS. Tab. 9.

Er rhi na	Miti ora,	[Aquæ distillatæ capitales] Liquida naribus illinuntur aut inijectuntur, interdum oleis & speciebus aromaticis ca. admiscuntur.
		[Anagallidis utriusq; succus	
		[Succus cæparum	
		[Succus cyclaminis	
		[Succus brassicæ	
Va- len- tio- ra] Succus foliorū enulæ cæpanæ	[Succus struthij] Quæ sicca sunt, calamo induntur naribus: uel aliquo liquore, aut cera componuntur, & si lo naribus induntur.
		[Succus rad. nigellæ	
		[Succus marrubij	
		[Castorium	
		[Piper	
[Elleborum album.			

Liquorum unc .s. una uice infudisse sufficit. Vnicè tamē obseruandum, ut qui sumunt, prius os aqua impleant, ne è naribus per uias siue meatus defluāt succi. ac caput in posteriora reclinandum: neq; his utendum, nisi corpus prius uacuatū fuerit medicamento deiectorio, aut phlebotomia. Horum usus est in longis capitis morbis, præsertim morbo comitiali, narium obstructionibus, odoratus difficultate, & oculorum affectibus antiquis.

De masti-

De masticatorijs, siue apophlegmatismis.

Masti- cato- ria	{ Mitiora,	Hyssopus	} Retinentur in ore, & commāducantur, dē- tibusq; confringūtur, aut contusa & liquo- re aliquo uel melle ex- cipiuntur, & mansi- les pastilli formātur.	
		Origanum		
		Thymum		
		Pulegium		
		Cappares		
		{ Valen- tiora		Sinapi
				Mastix
	Radix acori			
	Zingiber			
	Piper			
	Pyrethrum.			

Vtendum masticatorijs maximè matutino tēpore, quum corpus expurgatum est à reliquis excrementis: atq; post il-
lorū usum, os abluendū est aqua, uel melicrato, aut ptissana.

De odoramentis.

Calida odora mēta	{	Styrax	Ladanum	} Citra ignis acces- sionē fiunt, suo o- dore cerebrū al- terant, oleo uel a- liquo liquore or- biculi ad usum for- mātur, aut unguē ta uel poma trita excipiuntur li- quore.
		Lignū aloes	Maiorana	
		Cinamomū	Caryophylli	
		Maceris	Ladanum	
		Mastix	Lauandula	
		Muscus		
		Nigella		
		Iuniperus		
		Genista		
		Maioran.	Thus	
		Garyophylli.	Ocimum	

E s Frigida

Frigida	{	Nenuphar ex nyphæa	Rosæ	{	Camphoræ	
		Oleum uiolarum			Viola	Vnguentū popu-
		De papauæ.			Sātali.	Mādrag. (leonis.

Vsus horum est ad iucundum odorem faciendum, ad pestilentie contagia arcenda, ad distillationes à capite ad pectoralia: tuncq; naribus admouentur.

De suffumigationibus.

{	Salvia	{	Maiorana	{	Trita ista exci-
	Rosmarin.		Basilicon		piūtur liquore,
	Maceris		Garyophyl.		incendūtur, aut
	Cinamomum		Lignū aloes		ignitis carboni
	Thus, Myrrha		Mastix.		bus iniūciūtur.

Vsus est ad odorem gratū comparandū, ad distillationes à capite ad pectoralia, ad pestilentie contagia arcenda: tunc naribus admouētur. conueniunt Asthmaticis, ubi uapor per os recipiendus.

DE OLEIS, VNGVENTIS, LINIMENTIS, EMPLASTRIS, & CATAPLASMIS. Tab. 10.

Repellētia frigida, et adstringētia,	{	Oleū rosa. omphac.	{	Refrigerant, adstringunt, incādescentibus inflāmationum feruoribus medentur.
		Oleum myrtinum		
		Violarum		
		Nymphææ		
		Papaueris		
{	Citoniorum.	}		

Dige-

Digerē tia, siue rarefa- cientia	Mitio ra	[Oleū chamemeli]	} ista tēperato calo re rarefaciunt, ad longas maximē fe bres discutiendas accommodantur.
		[Anethinum]	
		[Rosatū cōpletum]	
		[De nucibus]	
	Valē- tiora,	[Amygd. dul.]	} Calefaciunt, resic cant, membra re- frigerata & imbe cilla roborāt, ner uorū morbis me- dentur.
		[De iunipero]	
		[Laurinum]	
		[Constinum]	
		[Rutaceum]	
		[Mastichinum]	
[Absynthij]			
[Nardinum]			
[Vulpinum]			
[Amygd. amararū]			
[Scorpionum.]			

De unguentis.

Vnguenta repellen- tia frigi. Calida ua- lenter ra- refaciētia siue dige- rentia.	}	[Populeon]	} Ad partes refrigerādas accō modantur: erysipela alijsq; calidis inflāmationibus me- dentur.
		[Infrigid. Gale.]	
		[Santalinum]	
	}	[De bolo]	} Aduersus frigida corporis mala, resolutionem, coxen- dicem, nephritem, febrium pituitosarum horrores ma- ximē faciunt, emolliunt du- ricies, &c.
		[Aregon]	
		[Martiatum]	
		[Agrippa]	
}	[Dialthæa]	}	
	[De meliloto]		
	[Alabastrum]		

Vnguenta

Vnguenta componuntur ex speciebus, iuxta morbi naturam, oleis & cera: interdum adhibentur adipēs, medullæ, butyrum, & similia, aliquando gummi commiscetur, nonnunquam succi. ingredientia quædam seorsum debent puluerisari. De cera non datur præscriptus modus, nisi ad consistentiam unguenti adiicitur. Hodie in componendis unguentis practici obseruant, ut unciæ uni oleorum uel alterius liquoris, drachmam unam pulueris & unc. 2. ceræ adhibeamus. Sed præstat arbitrio medici ceræ quantitatem relinquere.

De Linimentis.

Linimenta ex eisdem serè rebus fiunt, quibus unguenta, dempta sola cera: consistentiam paulò molliorem & liquidiorē accipere debent. Hora applicandi unguenta & linimenta laudabiliora, est post uniuersas euacuationes.

De Emplastris.

Emplastra ex herbis, floribus, radicibus, speciebus grossa arte cõtusis cum oleis, uel alijs liquoribus simul mixtis, uel bullitis. Herbae & flores per M. numerantur: radices per unc. aut drach. similiter pulueres & farinae. Obseruant hodie in componendis emplastris, ut cuilibet manipulo oleorum aut alterius liquoris unc. 1. aut unc. 1.5. commisceatur. Præterea, Emplastrum ex herbis uiridibus & radicibus, si quando Medicus componere

ponere intendat, tantum bulliri ista oportet, donec ad spissitudinem ueniant: deinde adduntur liquores, ut uel oleum, adipēs, butyrum, & huiusmodi iuxta Medici arbitriū, uolētis uel digerere, uel suppurare. Si uerò cum melle emplastrum sit componendum, pro lib. .i. mell. specierum unc. .4. admiscetur: compositum emplastrum, linteolo affectæ parti adhuc calidum illitum admoueatur.

De Cataplasmatibus.

Cataplasmata ab emplastris differunt, quæ fiunt tantum è plantis uiridibus contusis, uel iisdem ad mollitudinē usq; in aqua decoctis. Ea absq; aliquo liquore pingui. hypochondrijs adhiberi solent, alijsq; partibus. Quæ suspecta semper sunt, nisi prius corpore uacuato.

Θεὸς ἄντων, τέλος.

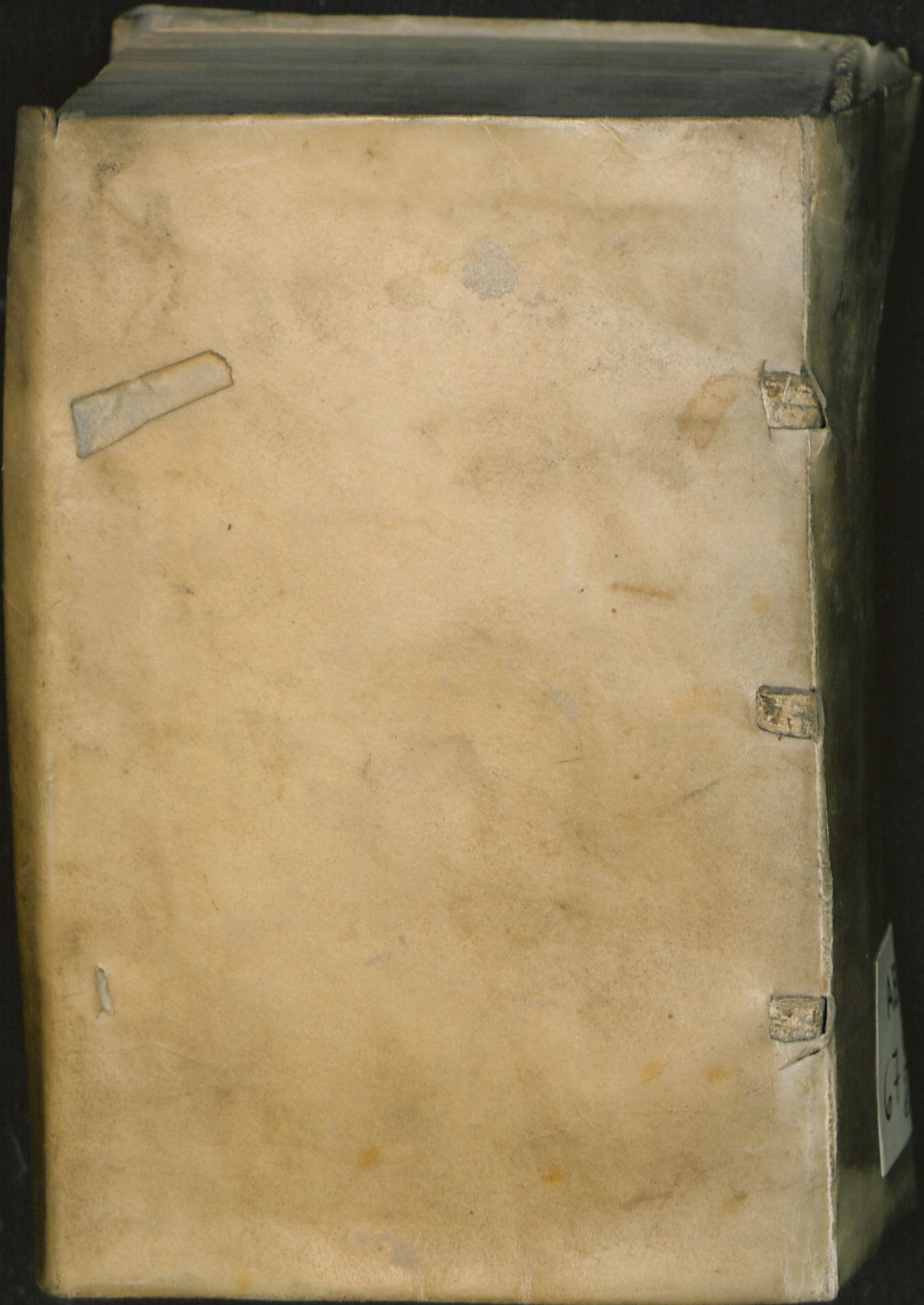
BASILEAE, EX OFFICI-
na Ioannis Oporini, Anno Salutis
humanae M.D.LXIII.
Mense Ianuario.

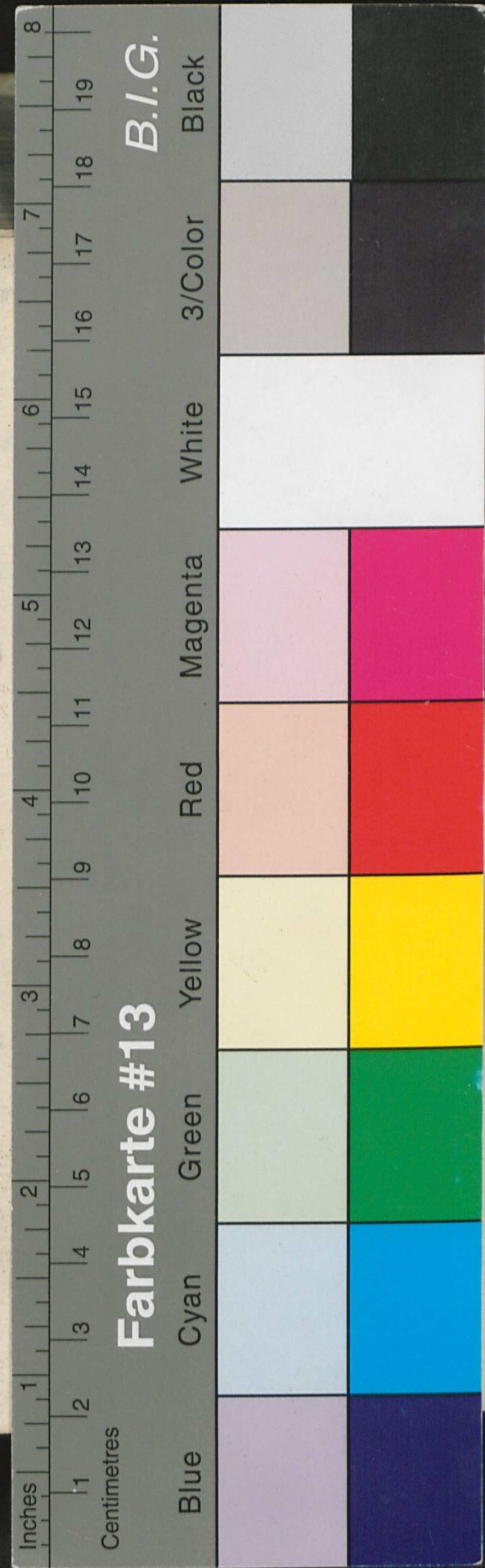
67 $\frac{10}{2,4}$

AB67 $\frac{10}{2,4}$

X 2199555

56.

LIBELLVS

MEDICVS VARIORVM EXPERIMENTORVM, quæ nunquam in lucem prodierunt.

A IOANNE MANLIO

Ex plurimis D. Philippi Melanchthonis, & quorūdam aliorum clarissimorum uirorum prælectionibus collectus, ac ab eodem in ordinem distributus.

Inseruimus etiam huic quosdam sales iucundos lectu, cum X. Tabulis, tam Medicis quàm pharmacopœis ualde utilibus futuris.

Cum Præfatione IOANNIS IACOBI PARETI, philosophiæ & medicinæ Doctoris: Item, Rerum & uerborum memorabilium INDICE copioso.

B A S I L E A E.

